

Ellenségeképző diskurzus az LMBTQ közösség nyomán

2024

Tartalomjegyzék

1. BEVEZETÉS	3
1. DEFINÍCIÓ ÉS ELHELYEZÉS A TUDOMÁNYBAN.....	4
2. AZ ELLENSÉGKÉPZŐ RETORIKA KONSTRUÁLÁSA.....	6
3. AZ ELLENSÉGKÉPZÉS LEHETSÉGES CÉLCSOPORTJAI	7
4. AZ ELLENSÉGKÉPZÉS OKAI.....	9
5. AZ ELLENSÉGKÉPZÉS FOLYAMATA	11
6. AZ ELLENSÉGKÉPZŐ DISKURZUS FORMÁI	13
AZ LMBTQ-KÖZÖSSÉG MINT POLITIKAI ELLENSÉGKÉP	15
1. AZ LMBTQ-KÖZÖSSÉG ELLENSÉGKÉPPÉ VÁLÁSÁNAK OKAI	15
2. AZ ELLENSÉGKÉPZÉS OKAI AZ LMBTQ KÖZÖSSÉG VONATKOZÁSÁBAN.....	17
3. AZ LMBTQ-KÖZÖSSÉGET ÉRINTŐ POLITIKAI INTÉZKEDÉSEK	18
4. AZ LMBTQ-KÖZÖSSÉG MINT ELLENSÉGKÉP ORBÁN VIKTOR VEZETŐI NARRATÍVÁJÁBAN	20
5. LMBTQ ELLENSÉGKÉPZŐ NARRATÍVA A KORMÁNY MÁS TAGJAITÓL	25
6. AZ ELLENSÉGKÉPZŐ DISKURZUS TOVÁBBI TÁRGYKÖREI.....	29
KONKLÚZIÓ.....	30

1. Bevezetés

Jelen dolgozatban a magyarországi LMBTQ-közösséggel kapcsolatos kormányzati retorika elemzésén keresztül mutatja be egy politikai ellenségkép kialakításának metódusait és annak folyamatát. A politikai ellenségképzés jelenségének szakirodalmi alapjait bemutató, általános elméleti áttekintést követően, a dolgozat esettanulmányi részében az ellenségképző politikai diskurzusoknak egy speciális szegmensét, a politikai vezetői narratívát vizsgáljuk, a hazai LMBTQ-közösséggel összefüggésben. Tekintettel arra, hogy az elemzés célja a politikai vezetés narratíváiban megmutatkozó ellenségkép-alkotás, a vizsgálat szövegtörzsét Magyarország politikai vezetőjének, Orbán Viktor miniszterelnöknek a 2020 és 2024 között elhangzott beszédei, nyilatkozatai adják. Ezek közül a diszkurzív építkezés folyamatosságának érzékeltetése érdekében minden érintett évből egy-egy nagyobb lélegzetvételű, programalkotó jellegű szöveget vetettünk alá mélyebb, kvalitatív elemzésnek. A vezetői ellenségkép-, illetve narratívaalkotás tovább terjedését illusztrálendő, említés szintjén megjelennek a dolgozatban egyéb kormányzati politikusok megnyilvánulásai is, más csoportokat érintő, vagy más politikai csoportosulások által folytatott politikai ellenségképzés ugyanakkor nem képezi jelen dolgozat elemzésének tárgyát.

A dolgozatom első részlete a források elemzését tartalmazza, majd válaszol a témakörhöz kapcsolódó kérdésekre. Az ellenségképző narratívának szükséges kulcsszavait analizálom. A politikai életben gyakran lehet találkozni az „ellenség” és, ellenfél” kifejezésekkel, amelyek egy adott dologra, személyre vagy csoportra vonatkozhatnak. Dolgozat kontextusában is meghatározóak ezek a szavak és azoknak a társadalomra való hatásai. Összefoglalja a dolgozat az alapvető lépéseket, azt, hogy mi szükséges az ellenségkép felállításához, folyamatához. Az ellenségképző diskurzus létrejötte utáni főbb intézkedéseket megjelenítem kitekintésképpen, hogy illusztráljam a politikai kontextust. A cselekményeket az esetek tanulmányozása előtt fogom bemutatni, mert hivatkozni fogok rájuk. Ilyenek voltak például a népszavazás, jogalkotás vagy alaptörvénymódosítás. Ezeket a konkrét csoport esetében elemzem, a megjelenését érzékeltetem és vizsgálom. A dolgozatom tárgyköréhez kapcsolódóan néhány kormánypárti politikusnak a narratíváját is bemutatom precedensként arra, hogy hogyan helyezik át a fő narratívát a saját kommunikációjukba. További részletként bemutatom az ellenségképző diskurzus mibenlétét

más ellenségképeken keresztül. Ennek célja, hogy példaként bemutassam az ellenségkép konstruálásának a logikáját, ami mindegyiknél érvényesül. A többi ellenségképző retorika további elemzésnek a tárgyai lehetnek, ebben a munkámban csak kitekintésképpen fognak megjelenni.

1. Definíció és elhelyezés a tudományban

A politikai ellenségképzés témakörével foglalkozó tudományos vizsgálódások alapegysége az ellenség és ellenfél fogalmi keretének definiálása. A történelem során módosult és fejlődött a szavak jelentése, de mindig jelen volt a társadalmakban és a politikai rendszerekben. Az ellenség szó lényegesen nagy utat tett meg, már más minőségben is megjelenik; nem csupán, mint hódító-betolakodó idegen, aki az állam szuverenitását és a polgárok testi épségét fenyegeti. Az ebből képzett ellenségkép fogalmát sem a klasszikus ellenség szó jelentéstartalma tölti már fel, hanem egy aránylag modern megközelítés.¹ Itt nem szükséges az ellenség elpusztítása és nem is cél (kivéve szélsőséges esetekben). Az ellenfél és ellenség kulcsszavak a politika belső rendszerének fő tényezői közé tartoznak. Az ellenfél a demokráciában alap versenyhelyzet miatt fent maradt, hisz gyakorlatilag egy kompetitív arénában kell a résztvevőknek teljesíteniük és harcolniuk a hatalomért.² A vetélkedő személyek és csoportok megjelölésére alkalmas kommunikációs technika, ez nem változott. További elemzéseket lehet végezni azzal kapcsolatban, hogy az ellenség, ellenségkép és ellenfél szavak hogyan vannak jelen az aktuálpolitikában, de a jelen dolgozat szempontjából azt fontos kiemelni, hogy ezeknek a történelem régebbi időszakaihoz képest teljesen más a jelentéstartalma és értékkészlete.

A következő része az illusztráció; egy adott dolognak a vélemény- és képalkotása. Ez a modern politikai játszmák másik gyakori eleme, ami a saját tábor és az ellenfél táborának bemutatására szolgál, továbbá az önmeghatározást is tartalmazza, a saját közösség identitását teremti meg az ellenségképző retorika.³ Illetve a program ismertetésére és a politikai képek megalkotására, amit átültetni kívánnak a társadalom rétegeibe. Alapvetően nagyon fontos az embereknek a róluk kialakított kép és ez a csoportokra is vonatkozik. Az ellenségképző retorikának a kulcsmozzanata a megjelenítés, a felépített narratíva, mert ez határozza meg ezt a specifikus kommunikációs értelmezést.⁴

Tartalmukat tekintve elsősorban a politikai táborok önmaguk meghatározására szolgálnak és legitimálják ezzel a saját létezésüket. A politikai orientációjuk és határaik kijelölésében is nagy szerepet játszanak.⁵ A mi és ők kijelölése az elsődleges céljai között

¹ Szabó Márton (2007): Ellenfél és ellenség a politikában. Politikatudományi Szemle XVI/1. 9–20. pp. MTA Politikai Tudományok Intézete, elérhető a Politikatudományi Szemle hivatalos, (Megtekintve: 2023. 04. 16.)

² Szabó Márton (2016): Diszkurzív politikatudomány. Bevezetés a politika interpretív szemléletébe és kutatásába. Osiris Kiadó, Budapest. pp. 303-304

³ Schlett István (2018): A politikai gondolkodás története Magyarországon – Appendix. Századvég, Budapest. pp. 20-29.

⁴ Szabó i. m. 2007: 9–20. pp.

⁵ Horváth Szilvia – Gyulai Attila (szerk.) (2019): *Dialógus, vita, diskurzus*. Budapest: MTA TK PTI – L'Harmattan Kiadó. 159-162. pp.

van az ellenségképző diskurzusnak.⁶ Hol állnak, milyen politikai értékeket képviselnek. A következő idézetben a mi és ők meghatározásának folyamatát mutatom be.

„(...) Egy utazó járja Európát. Lát egy embert az út szélén, aki követ tör egy kalapáccsal. Mit csinálsz? Nem látod? Követ török, ez a munkám! Lát egy másik embert, az is követ tör. Mit csinálsz? Nem látod? Katedrálist építek! Az európai, benne a magyar baloldal ma követ tör. Ez az ő életük. Múlttól és jövőtől megfosztott, önmagáért való robot. Mi katedrálist építünk. Ez a mi életünk. (...) Petőfiék óta minden magyar nemzedék és minden magyar fiatal számára eljön az idő, amikor dönteni kell. Az igazság oldalán állsz, vagy a globális bégetők nyájához kérsz bebocsátást? El kell dönteni, a magyar igazság ösvényén indulsz el, vagy a Soros-birodalom sugárútja felé kanyarodsz. Követ törsz vagy katedrálist építesz? Brüsszeli járszalag vagy magyar szabadság? Háború vagy béke? Június 9-én itt az európai választás. Nem bújhatsz el! Döntened kell! Kiállsz a hazáért, vagy inkább idegenek kenyérét eszed?”⁷

Láthatjuk tehát, hogy Orbán Viktor idézett beszédében egyértelműen meghatározza saját politikai közösségét és a vele szembenállókat, érzékletesen körülhatárolva, hogy kik ők és milyen értékekkel, tulajdonságokkal rendelkeznek.

Az ellenségképző retorika tudomány területe interdiszciplináris; politikai kommunikáció, politikai pszichológia és nyelvtudományok diszciplínáival fogok dolgozni ennek a témának a területein belül. A politikai kommunikáció, a diskurzus az egyik fő eszköze az ellenségkép létrehozásának. A politikai pszichológia a társadalmakról ad látteleket, ami hasznos az ellenségek, ellenfelek kijelölésénél és hogy miért kovácsolja egybe a közösségeket a fenyegető ellenségkép. Az ellenségképzés érzékelteti a törésvonalakat és a társadalom ok-okozati összefüggéseit. A nyelvtudomány, amin keresztül folyik a diskurzus, ezeken a szöveteken át árasztja az üzenetét, a kialakított tartalmát. Ezen tudományágakra koncentrálni fogom bemutatni az LMBTQ csoport politikai ellenségképzés fő aspektusait.

Összegezve tehát megállapíthatjuk, hogy az ellenségfogalom a modern politika kommunikációi felfogásban másabb, tágabb értelmezési tartománnyal rendelkezik. Az ellenségkép fogalma pedig még jobban átalakult és elsősorban nem fizikai, hanem szellemi-gazdasági-jóléti fenyegetést jelent. Maga a válság értelmezése torzít, a beszélő érdekei szerint alakítja, így generáltválságérzet áldozatává válik a hallgatóság, okozója pedig az erre kijelölt csoportok. Természetesen ez a típusú gondolkodás nem új, a történelem során számtalan helyen előkerült, például a protestáns-katolikus válságkor, de a cél nem az ellenségkép széttűzése, hanem féken tartása és fenntartása, ameddig szükséges (csak szélsőséges esetben cél az ellenség megsemmisítése). Ennek időintervalluma a narratíva megalkotójának érdekeitől függ. Az ellenségkép nem rugalmatlan, az aktuális kontextusnak megfelelően lehet alakítani.

⁶ Reinhardt Kossieleck (1979): Az aszimmetrikus ellenfogalmak történeti-politikai szemantikája. Budapest: József Műhely kiadó, 6-10.pp.

⁷ Orbán Viktor Ünnepi beszéde az 1848/49-es forradalom és szabadságharc 176. évfordulóján 2024, Elérhető az alábbi linken: <https://miniszterelnok.hu/orban-viktor-unnepi-beszede-az-1848-49-es-forradalom-es-szabadsagharc-176-evfordulojan/>, (Megtekintve: 2024. 05. 06.)

2. Az ellenségképző retorika konstruálása

A politikai ellenségképzés folyamatának megértéséhez mindenekelőtt az ellenségképzés nyelvi technikáit kell közelebbről megvizsgálnunk. A narratíva rendkívül kiemelt szerepet tölt be a közéletben, magyarázza a politikai cselekvések okait vagy éppen azoknak a hiányát. Az ellenségkép konstruálása nem újdonság a történelem során, de átalakult. A demokráciának, politika fejlődésének és a modern államközi viszonyrendszereknek ebben kulcsszerepe van.⁸

A demokrácia természeténél fogva kompetitív és ennek egy fontos technikai hozadéka az ellenfél és ellenségkép, amelynek kijelölésével és meghatározásával a politikai határokat is megállapítják, jól feltérképezhetővé teszik a viszonyrendszert.⁹ Az egyes csoportok, pártok és társadalmi alrendszerek közti politikai helyzetről és vetélkedésről alakít ki képet a számunkra. Az ellenségkép a pártpolitikai küzdelmeknek, az államnak és annak kiterjedésének és fragmentációjának, az intézmények változásának, a részvételnek, a politikai nyilvánosságnak és a közvetítésnek az összessége miatt születhetett meg.¹⁰

A társadalomnak, az embereknek szüksége van a konstruált képekre a világ megértéshez. A komplex viszonyokban a hozzá nem értő embereknek nehéz elhelyezkedni, illetve dönteni benne vagy támogatni valamit. Ilyen a választás problémája is például kire szavazzon a választó. De a megismerés utáni vágyunkra az is bizonyíték, hogy léteznek tudományágak, szakirányok, tudáshalmazok központok és azok, akik írták, azaz tudósok. Minden politikai erőnek célja a szavazatok megszerzése. Ezért elkerülhetetlen, hogy saját magukat megértessék az állampolgárokkal. Ez az igény két oldalú, mert a polgároknak szüksége van ezekre a leegyszerűsített képekre. Ezeket, ha az ellenségképek vonatkozásában vizsgáljuk, kialakul az egyének közötti viszony. Kit támogatok, hova tartozok és hova nem tartozok.¹¹ Az ellenségkép és egy hasonló, redukcióval és egyszerűsítéssel kialakított specifikus vagy torzított kép. Minden valóságkép-ideológia torzít, ugyanakkor az ellenségképző diskurzus esetén sokkal élesebben van jelen ez a torzítás, tudatossággal felépített narratívával, előre megfontolt célok alapján születik.¹²

Egyszóval nevezhetjük a politikai alrendszer változásának velejárójaként is az ellenségképzést. A demokratizálódás folyamatának egyik terméke és egy a modern politikai eszközök közül, amellyel a beszélők közvetítik a saját értelmezésüket. A narratívák megméretetése után a társadalomban dől el, hogy kinek a valóságértelmezése jutott el az emberekhez. Ennek a lényege, hogy az ellenségképző retorika termékei versenyeznek és ez a társadalmi szférában zajlik le.

⁸ Szabó Márton (2016): Diszkurzív politikatudomány. Bevezetés a politika interpretív szemléletébe és kutatásába. Osiris Kiadó, Budapest pp. 11-29

⁹ Szabó Palócz Orsolya (2021): Politikai ellenségképzés a covid-19 járvány tükrében, elérhető a Pólusok folyóirata hivatalos oldalán

¹⁰ Szabó Márton (2007): Ellenfél és ellenség a politikában.

¹¹ Dahrendorf, Ralf (1994): A modern társadalmi konfliktus. Gondolat Kiadó, Budapest. pp 21-23.

¹² Koselleck, Reinhart (1998): Ellenségfogalmak. In. Szabó, Márton (szerk.): Az ellenség neve. Jósöveg Műhely Kiadó, Budapest. pp. 12-23

3. Az ellenségképzés lehetséges célcsoportjai

A politikai ellenségképzés retorikai építkezése során bármiből és bárkiből lehet „ellenség”. Ez egy meglehetősen egyértelműnek tűnő válasz, viszont a politikai színtéren mégsem ilyen egyszerű. A politika világa ugyanis alkukból, érdekekből, értékekből, vitákból és konfliktusokból áll, illetve folyamatos dinamizmusban, változásban van.

Az alkudozások, a kompromisszumok, érdekkonvergenciák és azoknak a megvalósításai a politika egyik pillérét teszik ki. A másik pedig az értékek és ideológiák dimenziója. Ez a része a politikának a témát illetően rendkívül fontos, az értékekkel szembeni csoportok általában ebben válnak ellenné. A következő sorokban a vitákat és egyéb konfliktusokat fogom elemezni ebben a kontextusban.

Nem minden konfliktus eredménye egy politikai tábor és nem minden politikai tábor lesz ellenségkép. Egy adott ellenségkép sem mindig állandó, változhatnak és a politikai versenynek megfelelően alakulhatnak át például koalíciós kényszer miatt. A konfliktus maga az emberekkel járó alapvető és minden szinten jelenlévő feszültség, amelyben csoport, személy, politikai közösség, állam és államszövetségek különböző formái vehetnek részt. Ezeket a politikának, mint társadalomirányítónak a rendeltetett feladata feloldani.¹³ A konfliktusok szintjei az egyének belső feszültségeitől függően az triviálistól a világméretű, globális konfliktusig tart, mely nagy embertömegeket érint más és más aspektusban, például az egyén saját csoportján belül vagy akár közösség és közösség között. A nézeteltérések oka pedig lehet információ, tudás hiánya-léte, anyagi forrás hiánya-birtoklása, a hiedelem, a meggyőződés, pozíció és a vélemény összeütközése, számos kombinációjú és más eredetű tényező. Ezeknek megvannak az intenzitási fokai, amik a következő módon alakulnak: a közvetett előítéletes megnyilvánulás, a közvetlen előítéletes megnyilvánulás, diszkrimináció (illetve szegregáció), erőszak (testi bántalmazás) és a legsúlyosabb pedig a népirtás.¹⁴ Az ellenségkép megalkotásának szempontjából rendkívül fontos a konfliktus megismerése, okainak és súlyosságának feltárása, minél jobban elmélyült az ellentét, annál hatásosabb lehet ez a politikai kommunikációs technika.

A következő elemi összetevő a csoportok kialakulásában a hovatartozás; az önmeghatározás saját magunkhoz és másokhoz képest. Az ember definiálja magát, bizonyos csoportokhoz tartozik vagy tartozni szeretne, illetve nem tartozik és nem is szeretne. Ám az nyilvánvaló, hogy fontos az önmaguk definiálása és elhelyezése. Meghatározzák az emberek, hogy hova és hova nem tagozódnak be, milyennek és milyennek nem érzik/gondolják magukat. Ennek fontos elemei az elsődleges szocializációs szintér, a kortárscsoportok, a foglalkozás, az iskolázottság, a társadalmi vagyonyhelyzet, vallás és a politikai ideológiai identitás. Az egyén a másikkal szemben meghatározza például a vallását: „én” katolikus vagyok, „ő” református. Ebben a felállásban tényeken alapul a megállapítás, ehhez nem szükséges a másik fél beleegyezése, mert ez egy általánosan elfogadott megjelölés, de az emberek és csoportok aszimmetrikusan is megjelölhetik egymást, azaz gúnynévvel-stigmával és egyfajta alá-fölé rendeltséget is kifejezhetnek egymás iránti

¹³Pál Gábor (2019): Politikai konfliktusok. In. Pál Gábor (szerk.): Politológia. A politika világa a politikatudomány szemével. Budapest: Dialóg Campus. 291-292.pp.

¹⁴Pál Gábor (2019): Politikai konfliktusok. In. Pál Gábor (szerk.): Politológia. 292-299.pp.

viszonyukat. Így az „én” katolikus felsőbb rendű és az „ő” eretnek alárendelt lett. Az alá-fölé rendeltség nem mindig létesül, az egyik csoport a másik fölé pozicionálja magát a saját önmeghatározásával, de ez a viszonyrendszer nem létezik. Az egyének egy ilyen identifikáció során betagozódnak egy csoportba, ezáltal kialakul a „mi” közösségünk, amit a szembenálló „ők” csoportja követ.¹⁵

E csoportok közt vagy között van egy vagy több törésvonal. A törésvonalak mentén kialakulnak politikai táborok, de nem minden törésvonalnak lesz politikai tábora. Például a macskások-kutyások csoportja nem rendelkezik ebben a témában politikai képvisellel, mert nem releváns törésvonal a politika számára. Léteznek a klasszikus típusok: többségi és kisebbségi kultúra (ma inkább etnikai), vallási, társadalmi helyzet/osztály törésvonalak vagy érdek-érték-ideológia mentén kialakult társadalmi szakadékok.¹⁶

A fent felsorolt szembenálló csoportok legitimálhatják egymás létezését, elismerhetik egymást, de diszkriminálhatják és ki is szoríthatják egymást a politikából, a csoportközi konfliktusok intenzitásától és céljától függően. Az ellenségkép narratívájának alakításával illegitimnek tekintheti az adott közösséget és annak esetleges működését, politikai képviselét. Ez a tábor sajátosságaitól, a politikai céljaitól, az érdekeitől és ideológiájától fog függeni, hogy alkalmazza-e az ellenségképet, s ha igen, akkor milyen mértékben teszi. Nagyon érdekes ebből a szempontból Gyurcsány Ferenc helyzete. Őt az ellenzéki oldalon és a kormány oldalon is illegitim szereplőnek tekintik és tüntetik fel.

Nem feltétel, hogy a csoport bizonyos jellegzetességei miatt alakítsanak ki ellenségképet a narratíva alkotói. Egy jelenségről való vélekedésből is kialakítható az ellenségkép, ilyen például a migráció. A pártok/csoportok állást foglalnak egy eseményről, a migrációhullám és annak politikai krízisére lehet keresni egy egységes választ vagy egy szembenállást. Magyarországon például a migráció egy ellenségkép lett, az Európai Unió és néhány hazai párt a migráció támogatói, elfogadói lettek és a kormánypártiak pedig az ellenzői, a jelenség maga negatívvá vált a kormánnyal egyetértők számára és a támogatóik pedig az ellenségképnek a részévé váltak, azaz egyszerre több résztvevő különböző csoportidentitással kerülhet egy kalap alá. Lehet akár országszintű a megosztottság. Barát vagy ellenség, illetve fenyegetés oszlopába sorolhat egy adott csoportot (bizonyos aspektusokból) az ellenségképző politika. Magyarországon ilyen az ellenzéki-kormánypárti támogatók egymásnak feszülése.¹⁷

Összegezve és a fenti bekezdésben feltett kérdésre válaszolva, az „ők” csoportjai közül kerülnek ki a aktuális-potenciális ellenségképek valamilyen konfliktus, törésvonal vagy érdek-ideológia miatt a párt vagy csoport céljainak megfelelően.

¹⁵ Reinhardt Kosseleck (1979): Az aszimmetrikus ellenfogalmak történeti-politikai szemantikája., 5-7.pp.

¹⁶ Róna Dániel (2008): A törésvonal fogalma a politikatudományban Magyarország. elérhető a Politikatudományi Szemle hivatalos oldalán

¹⁷Schmitt, Carl (2002): A politikai fogalma. Osiris Kiadó – Pallas Stúdió – Attraktor, Budapest. 7-70. pp.

4. Az ellenségképzés okai

Az ellenségképző diskurzus létrejöttének ok-okozati összefüggései egyértelműnek tűnhet, pedig árnyalt összefüggések állnak a háttérben. A fő céljai az önmeghatározás, csoport legitimációja, az orientáció és ellenfelek kijelölése.

„Egy politikailag vagy társadalmilag egységes cselekvő közösség olyan fogalmak révén konstruálódik, amelyek körülhatárolják, és ezzel másokat kirekesztenek, azaz amelyek révén a közösség meghatározza saját magát.”¹⁸

A „mi” és „ők” meghatározása során a „mi” létünknek egyik legitimációs alapját adja a „ők” létezése, a velük szembeni ellenvélemény. A csoport kohéziós erejének növelésére és fenttartására szolgáló eszköz. A közös ellenségkép összekovácsoló erővel rendelkezik. A polgároknak pedig ez egy kialakult kép, fejükben élő tartalom, szellemi fenyegetés az értékekkel-ideológiájukkal és normáikkal szemben nem pedig biztonsági veszély forrás.¹⁹ Ha például az LMBTQ-t, COVID járványt vagy Brüsszelt vesszük az ellenségképek közül akkor láthatjuk, hogy az elbeszélő valamilyen gazdasági, megélhetési, morális vagy családi érdekeket, értékeket és hagyományokat fenyegető narratívát állít fel.

„Önök is átértékelték, két nehéz évet hagytunk magunk mögött. Világjárvány, népvándorlási hullámok, energiaválság, brüsszeli birodalmi dühkitörések, a hidegháború hűvös lehelete a tarkónkon és a háború nyugtalanító árnyéka Kelet- és Közép-Európa fölött. Ebben a helyzetben kellett megszerveznünk a koronavírus elleni védekezést. Ebben a helyzetben kellett újraindítani a gazdaságot, pótolni a kieső munkahelyeket, támaszt és kapaszkodót nyújtani a fiataloknak, a családoknak és az időseknek. Ez így együtt még gombócból is sok, nemhogy feladatból.”²⁰

Láthatjuk tehát, hogy a miniszterelnök a fenti idézetben nem csak az ok-okozati elemeket magyarázza meg, hanem a veszélyeket is azonosítja és meg is nevezi azokat.

Az ellenségképzés a döntésekhez és azok támogatásához szükséges politikai tudást is szolgáltat. Eseményekről és egyéb fejleményekről is beszámolhat, de akár fel is hívhatja rá a figyelmet. Az ellenségképző diskurzus leleplezhet politikai botrányokat és kudarcokat is, amely a választó számára fontos információ lehet.

A politika arénáiban, az adott társadalomban születő vagy jelenlévő konfliktusoknak vagy a külpolitikai-nemzetközi történéseknek és ezeknek egy ok-okozati összefüggéssel bíró magyarázata, a kérdésekre válaszoló sajátos felelet. Ez azért szükséges, mivel az emberek, szavazók meg akarják érteni, hogy mi történik és mi ezeknek az oka és azt is tudni szeretnék, hogy ki/kik miatt alakult ki a tárgyalt esemény/eseményesorozat. A részvétel a demokrácia alapja, így a politikai kérdésekre a pártoknak, mozgalmaknak saját válaszuk van érdek-érték-ideológiai alapon, amellyel megtartják és szélesítik a választók körében a népszerűségüket,

¹⁸Reinhardt Kosseleck (1979): Az aszimmetrikus ellenfogalmak történeti-politikai szemantikája. 6.p.

¹⁹Bibó Jogi és Politikatudományi Szemle 2021. évi 2. szám Tematikus különszám: Burai Krisztina: Ellenség-e a hajléktalan? Politikai ellenségképzés a hajléktalanokkal szemben. ELTE Bibó István Szakkollégium. 15.p.

²⁰Orbán Viktor Évértékelő Beszéde 2022. február 12. Budapest, Elérhető az alábbi linken:
<https://kormany.hu/beszede-interjuk/miniszterelnok/orban-viktor-evertekelo-beszede-20220212>,
(Megtekintve: 2024. 05. 06.)

megszilárdítják a táborukat és az ellenfél vagy akár a bizonytalan szavazók táborának is közvetítenek üzenetet.²¹ A politika behatolása a legkülönbélebb helyekre (amit átpolitizálódásnak neveznek az elemzők) is kényszeríti a politika szereplőit az állandó válaszcadásra, ok-okozat és magyarázat nyújtásra.

A politikai versenyben több okból bevetik az ellenségkép stratégiáját. Ilyen lehet egy politikai krízis, például az orosz-ukrán háború, egy válság és annak kezelése, migráció, gazdasági válság és Covid-járvány, maguk a választások és az velük járó hatalmi küzdelem vagy az esetleges politikai kudarcok-kellemetlenségek értelmezése és elfedése. Körösenyi András és szerzőtársai a válságok három különböző, a politikai rendszer normálállapotától eltérő típusát különböztetik meg. Normálállapotban nincs külső-belső sokk, nincsenek veszélyeztetve a normák és konvenciók, a vezetők így nem kényszerülnek gyors reakcióra. Ezzel szemben a válság, mint exogén sokk kívülről érkező hatásra rapid döntéseket kíván a meg a vezetőtől. Ennek párja az endogén válsággenerálás; tudatossággal történik, gyors döntéseket igényel. Az utolsó az újra definiált válság, amikor a sokk külső-belső irányból is érkezik. Az irányító gyors döntésekkel újra értelmezi a válságot, más narratívával látja el.²² A válságtípusokra az egyik lehetséges opció az az ellenségkép kialakítása vagy egy már létező ellenségképpel való összekapcsolása. A „miért” és a „ki miatt” kérdésekre válaszol, amely ad az eseménynek egy felfogást és bűnbakkal is szolgál.

A politikusok a saját táboruknak és a társadalom számára szolgálnak magyarázattal, amely új szimpatizánsokat-választókat vonz. A másik oka annak, hogy ennyi értelmezés születik, nem más, mint a verseny. Egyszerű a felállás: ha a politikai én nem válaszol egy a társadalmat megmozgató kérdésre akkor majd az ellenfelem fog. Ha az ellenfelem válasza a politikai én ellenségképe/bűnbakja, akkor a saját táborom gyengülhet és a bizonytalanok körében is hátrányban lennék. Nem feltétlen lesz magyarázat a politikai én hibáztatása, de mivel a társadalmat foglalkoztatja potenciális támogatókat veszíthetnek. Az ellenségkép egy praktikus megoldás, választ ad, bűnbakot/bűnbakokat jelöl, hosszútávú is lehet, többször is felhasználható, formálja a gondolkodást és a politikai hovatartozást.

Az ellenségképzés további okai a politikai ellenfelek ellehetetlenítése, befeketítése. A versengő pártok hatalmat akarnak, a kormánypárt/pártok megtartani kívánják azt. Az ellenségkép egy erős és hatásos módszer az ellenfél gyengítésére, legitimációjának megkérdőjelezésére.

Összefoglalásként kijelenthetjük, hogy az ellenségkép-diskurzus a politika által vagy miatt és a világban történt eseményeknek egy lehetséges magyarázatoként szolgálhat. A politikai ellenségképzés a pártversenyben egy hasznos technika, amellyel a csoport és annak vezetőit is ellehetetlenítheti, legalitását kétségbe vonhatja. Ezenkívül saját tetteiket legitimálhatja vele.

²¹ Szabó Márton (2007): *Ellenfél és ellenség a politikában*. 10-70 pp.

²² Körösenyi András – Illés Gábor – Metz Rudolf (2017): *Kontingencia és politikai cselekvés. A politikai vezetők szerepe válsághelyzetekben*. In: Körösenyi András (szerk.): *Viharban kormányozni. Politikai vezetők válsághelyzetekben*. Budapest: MTA TK PTI. 14. p.

5. Az ellenségképzés folyamata

Az ellenségkép kiépítéséhez a pozicionálás kulcsfontosságú és elengedhetetlen. A generáltválság külső/belső válsághatásokra kialakított narratíva, amelyben a szerepeket meghatározza az elbeszélő. A pozíciókat a Stephen Karpman és Eric Berne drámaháromszög-modellje Pál Gábor módosított értelmezésének eredménye. Ezek a szerepkörök az alábbi típusokból állnak: az áldozat (victim), amely a „mi” csoport, akik jólétre, biztonságra, stabilitásra és boldogságra jogosultak, de szenvedő alanyokká válnak az ellenség miatt, amely okozza a válságot és elnyomja őket.²³ A következő a „válságteremtő” az üldöző (persecutor) tényező/tényezők csoportja, az „ők” csoport, akiket a kommunikációjában az eseménymagyarázó negatívan tüntet fel és felruházza pejoratív tulajdonságokkal, a probléma forrásaként láttatja őket, sőt, veszélyként mutatja be, bűnbaknak jelöli meg.²⁴ Elmondása szerint a rendre (normálállapotra) fenyegetést jelentenek, amelyet kötelesség felszámolni, így válhat az áldozat az üldözővé. Az utolsó szerepkör a megmentő (rescuer), a beszélő azért hozta létre a konfliktust, válságérzetet, hogy a feloldójaként megjelenő heroisztikus megmentő-óvó szerepet magára öltse. A narratívájában nagyon fontos, hogy arra csak ő képes, hogy ismét rendet, békét, boldogságot és jólétet teremtsen. Ez a kialakított válságállapot hosszútávon is fenntartható, a technika használatát karizmatikus hősként ábrázolja és emellett legitimálja a tetteit. Ennek a módszernek a hozadéka a beszélő számára egyfajta győzelem, amelyben megmentette a „mi” nagy csoportot, az „ők” csoportjától/csoportjaitól és ezzel a bizonyított, sikeres válságkezelés illúzióját is elérheti. Ezek együttesen új támogatókat-szavazókat hoznak, legitimációt adnak, a tábor kohézióját növeli és még szélesítheti is azt.²⁵ Ez a szerepkör struktúra a Stephen Karpman és Eric Berne drámaháromszög-modellje, illetve Pál Gábor (2018) módosított értelmezése. Ezek a szereposztások változhatnak, nem fix állapotok. Az áldozat szerepét felcserélheti például a megmentő szerep, az üldöző szerepből az áldozatszerep válhat, de az konstans, hogy a megmentő a narratívát indító csoport.

Az ellenségkép alakítása egy körforgással is bemutatható. A kiinduló pont válságteremtés- értelmezés, azaz a helyzet alakítása. Ha nincs tényleges fenyegetés, akkor annak az érzetét kell kelteni a célközönségben. A következő pont a biztonságérzet megrendítése, a félelemkeltés, a nagyítás, logikusnak tűnő messzemenő végzetes következtetések, ami pejoratív tulajdonságokkal ruházza fel a „veszélyforrást”, illetve a választópolgára figyelemfelkeltően és rémisztően hat (természetesen lehet valós is a fenyegetés és logikus érveléssel is lehet értelmezni a válságot, de a végső lépések és elemek mindig nagyobbak, mint a valódi veszély ennek a technikának kontextusában). A mi és miért kérdésekre a beszélő választ ad és egyben megjelöli a bűnbak „ők” csoportját, elkezdi hibáztatni a kiválasztott közönséget. A narratíva a következő lépésben elkezdi visszaállítani a biztonságérzetet, amire az elbeszélő képes egyedül és ezáltal potenciális „megmentővé” válik.²⁶ Ez a ciklus megismételhető, több ilyen ellenségkép újra és újra előkerülhet, amely

²³ Körösenyi András – Illés Gábor – Metz Rudolf (2017): Kontingencia és politikai cselekvés. A politikai vezetők szerepe válsághelyzetekben. 10-20 pp.

²⁴ Molnár Ivett (2020): Válságértelmezés és ellenségképzés a politikai vezetői narratívában. Elérhető a Politikatudomány Online hivatalos oldalán

²⁵ Ugyanott, Molnár Ivett (2020): Válságértelmezés és ellenségképzés a politikai vezetői narratívában.

²⁶ Molnár Ivett (2020): Válságértelmezés és ellenségképzés a politikai vezetői narratívában.

által más ellenségképek is összeköthetőek, egy kalap alá vehetőek, sőt ok-okozati tényező is fel lehet használni. Erre példát láthatunk a következő Orbán Viktor nyilatkozatból:

„Magyarországon a békére csak az szavaz, aki a Fideszre szavaz, akik a baloldalra szavaznak, a háborúra adják a voksukat” – mutatott rá. Kitért arra is, hogy a háború- és a békepárti erők között csata van, „küszködnek egymással”. Ráadásul vannak más kérdések is: a gender, a családvédelem, a migráció témájában. „Ezekben mind-mind nagy viták vannak” – mondta. „Európa érzi, történelmi keresztúton áll, indulhat erre is, meg arra is, és mi, akik az európai politikát alakítjuk, érezzük, hogy a szokásosnál jóval nagyobb súlya van annak, amit teszünk, mondunk, csinálunk. Az európai választásnak is nagyobb a súlya, mint lenni szokott” – húzta alá. „Anyám, én nem ilyen lovat akartam” – fogalmazott Orbán Viktor Magyarország uniós tagságának huszadik évfordulójával kapcsolatban. Hangsúlyozta: ma is azt gondolja, hogy „jobb belül, mint kívül”, de a 2004-es csatlakozáskor „nem erről volt szó” - fogalmazta meg. „Nem arról volt szó, hogy migránsokat fognak milliószám beengedni a kontinensre, vagy hogy retorziókkal kell szembenézni, ha egy ország beleírja az alkotmányba, hogy az apa férfi, az anya nő” – tette hozzá. Hangsúlyozta: „Magyarország azért csatlakozott az EU-hoz, mert Európa békét és jólétet jelentett, most viszont gazdasági válságban vagyunk, és béke helyett az európai vezetők belemanőverezik a kontinenst egy háborúba.”²⁷

Láthatjuk tehát, hogy a miniszterelnök kommunikációjában megjelenik számos ellenségkép, a fenyegetéseket beazonosítja, kijelöli az utat. Értelmezésében látható az, ahogy a hallgatóságra hatást gyakorol, ezt a „csatát” döntőnek mutatja be.

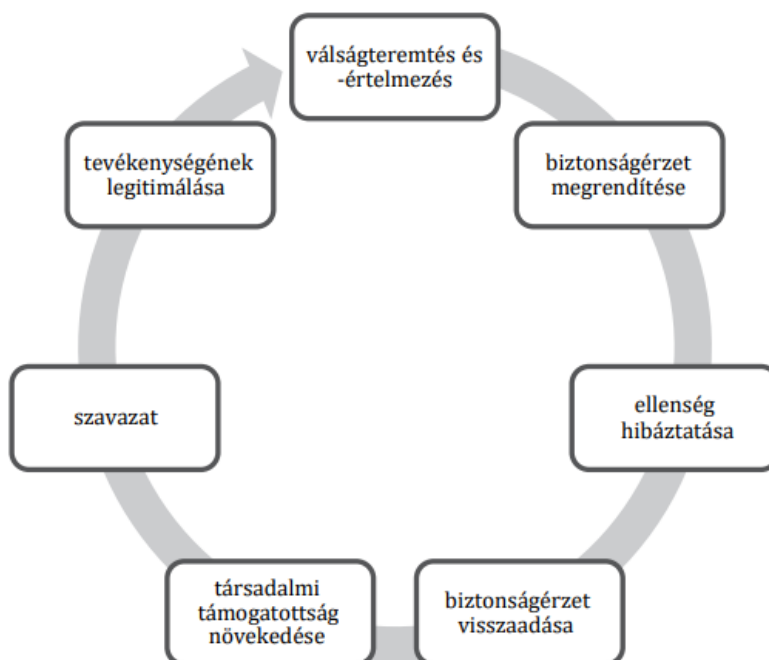
Összegezve a kiválasztott csoportot a beszélő válságot teremtve és/vagy értelmezve pozicionálja a saját érdekei szerint az ismertetett szerepekbe, amelynek egy körforgása van.

²⁷Orbán Viktor: A békére csak az szavaz, aki a Fideszre szavaz

Budapest, 2024. május 3., péntek (MTI), Kossuth rádió Jó reggelt, Magyarország! Elérhető az alábbi linken: <https://miniszterelnok.hu/a-bekere-csak-az-szavaz-aki-a-fideszre-szavaz/>, (Megtételezve: 2024. 05. 06.)

Ennek a politikai manővernek több oldalú profitja van, amely a politikai arénában a hatalomért küzdő feleknek elengedhetetlen.

1. ábra. Az ellenségképzés politikai előnnyé való transzformálásának körforgása.

1. ábra: Forrás: Molnár Ivett – Válságértelmezés és ellenségképzés a politikai vezetői narratívában. Elérhető: (Megtekintve: 2023. 05. 02.)

6. Az ellenségképző diskurzus formái

A politikai ellenségteremtésnek több formája lehet, az elbeszélő a saját narratíváját bemutathatja a mítoszokon, a szimbólumokon, a rítusokon és a politikai kultúra szövein keresztül, ez a politikai antropológiai megközelítés és az belül is a hatalom szimbolikus eszközeinek területe. Az elbeszélő célja, hogy minden lehetséges módon eljuttassa az üzenetét célközönségének és hogy annak megteremtse a kívánt hatást.²⁸

A modern politikai mítosz teremtése és bemutatása során a narrátor a múltat értelmezi és a jelen vonatkozásában elhelyezi és ezáltal legitimálja az aktuálisan kialakult helyzetet, cselekvést és létet. A közösség számára szükséglet és identitásformáló erő, mindemellett az ideológiák alapjait is képezik. A mítosz nem fiktív, nem a múlt konkrétumait mutatja be, hanem létező szereplők bizonyos cselekvéseit vagy történéseket és annak folyamatát egy olyan fajta elbeszélésben, amely bináris kódot képez a közönsége számára.²⁹ Az egyik oldalt démonizálja a másikat pedig idealizálja, amely során a hallgatónak dichotómiát teremt, amelyben egyszerűen tudnak azonosulni. Ezek „Szent helyek”, mint például a Vereckei

²⁸ Zentai Violetta (szerk.): *Politikai Antropológia*. 9-50 pp.; 83-98. pp

²⁹ Molnár Ivett (2020): Válságértelmezés és ellenségképzés a politikai vezetői narratívában.

hágó, vagy személyek, például Szent István, Petőfi Sándor és Kossuth Lajos vagy konkrét események, forradalmak.³⁰

„(...) Mi katedrálist építünk. Ez a mi életünk. Ezeregyszáz év közös erőfeszítése. Negyven nemzedék építőköveiből emelkedik a Magyarország katedrális. Szent István megalapította, Mátyás király naggyá tette. A labancok lerombolták, de a reformkor újjáépítette. Kossuth és Széchenyi, Petőfi és Jókai, Deák és Batthyány, Klapka és Görgey harcoltak érte. Harcoltak értünk, hogy mi, kedves Barátaim, ma itt lehessünk. A '48-as hősök látták a katedrálist. Látták a hazát a magasban, ami a hétköznapiak felett áll, és magasabb rendű értelmet ad véges életünknek. Ezért bátran cselekedtek akkor is, amikor az életük forgott kockán, és akkor is, amikor esély sem volt a győzelemre, vagy arra, hogy a győzelmet ők maguk megérjék. Dicsőség a márciusi hősöknek! (...) Barátaim, Európa ma nem csendes. Egyre hangosabb. Európa népei ma Brüsszeltől féltik a szabadságukat. Éppúgy, mint Petőfiék idejében, olyasmit akarnak ránk kényszeríteni, amire nem áll rá a magyarok keze. Olyasmit, ami a magyar szellem számára kárhozatos, olyasmit, ami idegen a magyar lélettől. Be akarnak bennünket préselni egy háborúba, migránsokat akarnak a nyakunkba sózni, és át akarják nevelni a gyerekeinket.”³¹

Láthatjuk tehát, hogy Orbán Viktor értelmezésében a múlt nagynak elismert magyar hőseit aktualizálja és arról tesz tanúbizonyságot, hogy ezt a munkát folytatják. A politikai mítosz konstruálásának elvét jól szemlélteti az idézet.

A szimbólumok dimenziója a kontextusban elég széles, mivel minden politikai-hatalmi cselekedett szimbolikus erővel bír. A világ értelmezéséhez nyújtanak olyan kapaszkodókat, amelyekkel egyszerűbben is értelmezhetővé válik. Ezek gondolati sémák, amivel stabilizáljuk percepcióinkat. Ennek tárgyai lehetnek a nyelvi motívumok, fizikai ábrázolások és koncepciók sajátos értelmezésitartománnyal együtt. A szimbólum érzelmekre hat, egyéni ismertetőjeleihez a csoportja reagál, ezáltal tábor sajátos kommunikációs eszköztárába is tartozik.³²

A politikai rítus folyamatosságérzetet visz a társdalomba, ahol ez rögzítetté és időtlenné válik. A kultúra egy fontos eleme, rendet visz az összetett politikai valóságba, ismétlődik.³³

Politikai kultúra az emberek gondolatai a politikáról, ahogy az is, hogy hogyan és miképpen hat az életükre a politika, illetve, hogy részt vesznek-e benne. Mindez viszonyrendszert tartalmaz magában, amelyet az egyén a különböző politikai megnyilvánulásaival alakít ki. Ilyen szerepet tölthet be a párt, a személy vagy akár az

¹⁵Balogh László Levente (2020/2 (64. évfolyam)): Egy hiányzó fejezet nyomában, elérhető a Magyar Filozófiai Szemle: A Magyar Tudományos Akadémia Filozófiai Bizottságának folyóirata

³¹Orbán Viktor Ünnepi beszéde az 1848/49-es forradalom és szabadságharc 176. évfordulóján 2024, (Megtekintve: 2024. 05. 06.)

³²Zentai Violetta (szerk.): *Politikai Antropológia*. Budapest: Osiris Kiadó, Láthatatlan Kollégium. 9-50 pp; 83-98. pp.

³³Zentai Violetta (szerk.): *Politikai Antropológia*. 9-50 pp.; 83-98. pp.

intézmény. A hatás kétoldalú, a politika dimenziója intenzíven hat az emberekre, amellyel elérhetnek bizonyos célokat, akár depolitizáltságot vagy aktív, résztvevői magatartást is.³⁴

Az ellenségkép megalkotásának eszközei a szimbólumok, a politikai rítusok, mítoszok és maga a politika kultúra szövetein átívelő hatások. A közvetítője a politikai nyelv. Minden területnek meg van a saját nyelve, például a jog nyelve, de a politikai nyelv többszörösen összetett, számos elemből áll, a hétköznapi emberek nyelvétől a tudományok nyelvéig terjed. Ezekben a tartományokban mozognak az ellenségkép megalkotásához szükséges elemek és ebből táplálják a politikai narratívákat is. Ez az egyik kulcsfontosságú alap.

Az LMBTQ-közösség mint politikai ellenségkép

Az LMBTQ közösség gyakran előkerül manapság a kormány narratívájában. Ezen a csoporton keresztül mutatom be az ellenségkép alkotásnak empirikus mozzanatait. Ennek a folyamatnak a fizikai termékeit és azt is, hogy milyen kommunikációs technikákkal-módszerekkel készítik el a politikai ellenségképet, ezt összegezve érzékeltetem a dolgozatomban.

Az ellenségkép a modern magyar politika egy aktuális és gyakori jelensége, amely a 2022-es választások propagandájának részeként is megjelent, több választás során is előkerültek bizonyos ellenségképek, de a téma szempontjából a 2022-es kampány a fontos, ahol az LMBTQ közösség kapott szerepet, hisz napjainkban is előkerül a kormánypárt kommunikációjában.³⁵ Továbbá megemlíteném, hogy a kormányzati kommunikáció széleskörben felhasználja ezt a narratívát. Például Orbán Viktor éértékelőin is előkelő szerepet kap vagy a kormányinfókon is előkerül. A Fidesz oldaláról számos véleményvezér, politikus és újságíró folytat diskurzust az LMBTQ ellenségképről.

1. Az LMBTQ-közösség ellenségképpé válásának okai

Horuczi László művében a közösségi jellegű ellenségkép négy csoportját különbözteti meg, ezek a vallási, morális, katonai vagy politikai ellenség, ezekből a lehetőségekből az LMBTQ közösség a morális és vallási ellenségekhez tartozik, amelyhez csatlakozik a politikai csoport is a háttérhatalmak, Soros György és Európai Unió politikája miatt.³⁶ A morális dimenzió, illetve a társadalmi normáknak való meg nem felelés miatt a közösséget nem is képesek legitimálni; ez az identitás nem megválasztható, plusz összemosás szándékosan a pedofíliával is, amely még rosszabb helyzetbe hozza a társadalom morális oltárán a csoportot. Vallási ellenség a Bibliában megfogalmazott bűnök

³⁴ Löffler Tibor: Negatív politikai attitűdök. In: Az első 25 év: a szegedi Politológia Tanszék jubileumi tanulmánykötete. Szeged, 2018. 111-122. oldalak.

³⁵ Országos népszavazás 2022. április 3.: <https://vtr.valasztas.hu/nepszavazas2022>, (megtekintve:2023. 05. 16.)

³⁶ Horuczi László (1993): Ellenségkép. Az ellenségfogalom történeti alakulása vallásban, morálban, politikában, Szeged: szerzői kiadás.

miatt, nem a tanításai szerint élnek.³⁷ Maga a melegség nem tartozik a bűnök közzé, de a megélése igen. A felsorolt tényezők és konstruálások miatt vált ez a csoport alkalmassá arra, hogy ellenségképként jelenjen meg.

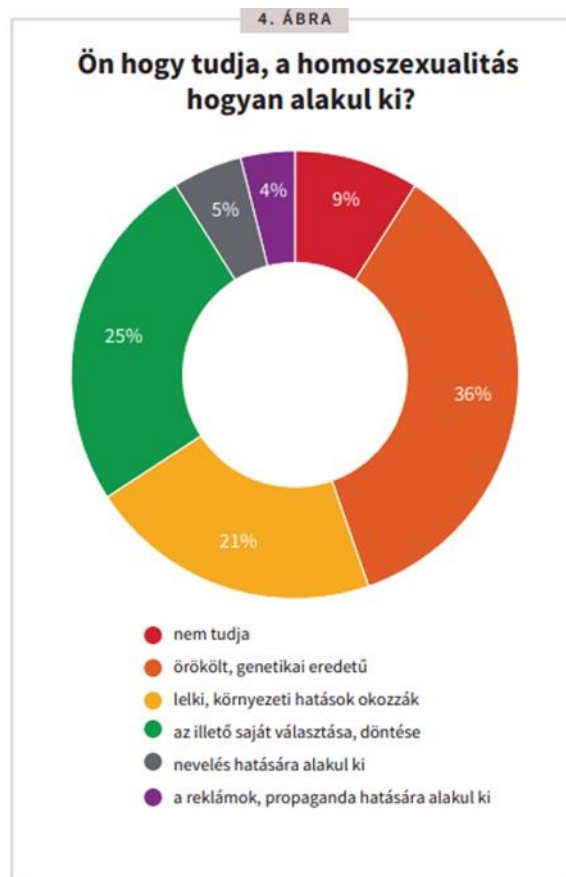
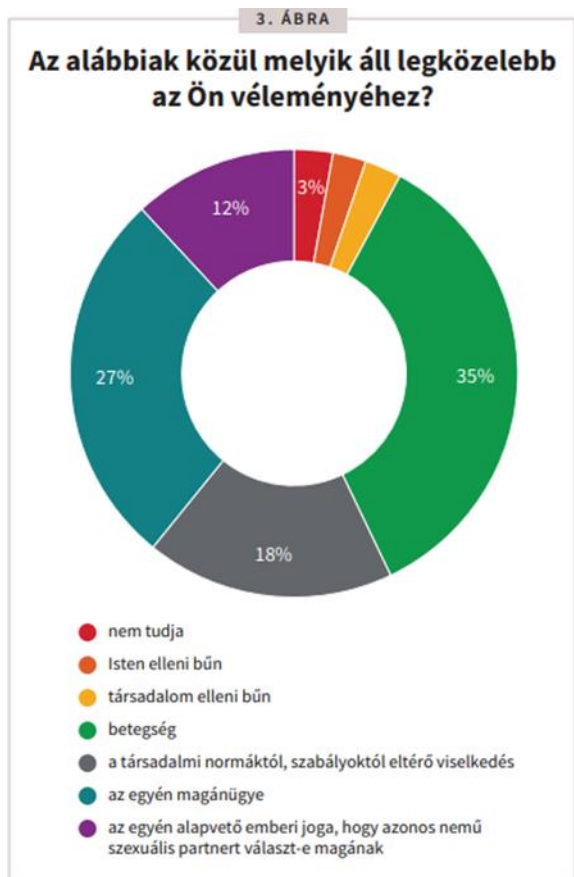
Az LMBTQ csoport a társadalmi normák törésvonalán helyezkedik el, ahol van egy feszültség bizonyos csoportok között, ilyenek például a vallásosok vagy jobboldaliak táborai. Alapvetően egy devianciának számít szociológiai szemmel, azon emberek számára nehezen befogadható, akik kevésbé informáltak ebben a témában. Sokan választás kérdésének és betegségnek tartják, kialakulását is ehhez kötik (2. és 3. ábra).³⁸ A Pride felvonulások és azoknak megnyilvánulása is ellenszenvet válthat ki, hisz bizonyos rétegei a közösségnek szélsőségesek és ezt ki is mutatják. Csoportosak a Pride-on történő tüntetések, a követeléseik és szervezetei pedig látványosak, számos programjuk is van, amelyek a társadalom egy részében rossz érzést keltenek.

Tehát összegezve az LMBTQ csoportot, mint olyan, egy aránylag új és nem széleskörben elfogadott csoport, amely könnyen veszélyezteti a kulturális, társadalmi és morális normákat, ráadásul nehezen befogadható a más fajta szexuális irányultság, amely félelmet és visszásságot vált ki egyes rétegekből. A történelem során kimondottan nehéz helyzetben volt ez a csoport. A egyes országokban a homoszexualitást megélő személyeket a mai napig kivégezhetik.³⁹ Ezen tényeket figyelembe véve könnyen válhatott ellenségképpé az LMBTQ csoport.

³⁷ Mit mond a Szent Biblia a homoszexualitásról? Elérhető az alábbi linken: <https://honlap.parokia.hu/lap/lelki-oasis-misszio/cikk/mutat/mit-mond-a-szent-biblia-a-homoszexualitasrol/>, (Megtekintve: 2024. 04. 16.)

³⁸ Dombos Tamás (2019): LMBT + témák magyarországi megítélése, Magyar LMBT Szövetség, (Megtekintve: 2023. 04. 16.)

³⁹ Van, ahol még halálbüntetés jár a homoszexualitásért (2011), Európai Parlament elektronikus oldalán elérhető az alábbi linken: <https://www.europarl.europa.eu/topics/hu/article/20110624STO22597/van-ahol-meg-halalbuntetes-jar-a-homoszexualitas-er>, (Megtekintve: 2024. 04. 16.)

2. és 3. ábra: Dombos Tamás (2019): LMBT + témák magyarországi megítélése, Magyar LMBT Szövetség, Elérhető: http://lmbtszovetseg.hu/sites/default/files/mezo/file/lmbtszov_kutatas2019szept_hu.pdf, 3. és 4. ábrája (Megtekintve: 2023. 04. 16.)

2. Az ellenségképzés okai az LMBTQ közösség vonatkozásában

Az LMBTQ ellenségképzésének számos oka lehet. Ezeket az ok-okozati összefüggéseket több dimenzióban kell megvizsgálnunk. Van elsősorban az alap indok, ami politikai profitot képez a csoport számára, amely elkészíti azt. Ezek a saját táboruk konszolidációja, összezárása, közösség identitásának alakulása és erősítése, a „mi” és „ők” meghatározása, határvonalak kijelölése. De lehetnek olyan okai is, mint a politikai kudarcok-kellemetlenségek elfedése, másszóval figyelemelterelés, úgynevezett „politikai gumicsont”. A társadalom koncentrációs fókuszának manipulálása minden párt, mozgalom és politikus számára fontos képesség, amelynek okai kevésbé szubjektívek, spekulációknak is tűnhetnek. Így például a Pedofil törvénycsomag⁴⁰ aktualizálása működhet a Fudan egyetemről szóló megegyezésekről való figyelemelterelésésként is.⁴¹ Ezek az események valóban egybeestek, de ez nem konkrét bizonyíték. Ami biztos, hogy a Pedofil törvénycsomagban szereplő kiegészítések az LMBTQ közösség vonatkozásában az ellenzéki pártoknak és táborainak figyelmét elterelték a Fudan egyetemről és a kínai beruházásról. Továbbá a hazai pártok

⁴⁰ Az Országgyűlés Törvényalkotási bizottsága: Javaslat módosítási szándék megfogalmazásához a Törvényalkotási bizottság számára a pedofil bűnelkövetőkkel szembeni szigorúbb fellépésről, valamint a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló T/16365. számú törvényjavaslatához, 2021. évi LXXIX. törvény hatályos. megtekinthető a parlament hivatalos oldalán: https://www.parlament.hu/documents/129291/40734520/T16365_1.pdf. (Megtekintés: 2023. 05. 26.)

⁴¹ Magyar Közlöny (2021. évi 65. szám): A Kormány 1186/2021. (IV. 21.) Korm. határozata stratégiai együttműködési megállapodás megkötéséről a Fudan Egyetemmel. (Megtekintve: 2023. 05. 26.)

közül a nagyobb támogatottsággal rendelkezők támogatják az LMBTQ-t valamilyen formában. Legyen szó akár néhány követelésükről, de lehetnek erősebb összefonódások is. E tényezők fényében az LMBTQ ellenségkép és ezek a pártok könnyen párosíthatóak. A „ők” meghatározása és az ellenségképző diskurzusok összekapcsolása egy hálózatot alakít ki.

3. Az LMBTQ-közösséget érintő politikai intézkedések

Dolgozatom szempontjából fontos egység megvizsgálni, hogy milyen törvényalkotási mechanizmusok, intézkedések és törvények születtek, amik az LMBTQ-t érintik. Azért tárgyalom ezt a témát hamarabb, mint magát az ellenségkép konstruálást, mert így hivatkozási alapként szolgálhat arra, hogy a narratíva milyen cselekményeket hozott maga után. Amikor a beavatkozás megtörténik az ellenségkép nem tűnik el. Többször visszatér, ameddig az elbeszélők érdekei azt megkívánják.

Az egyik legnagyobb a „pedofil törvénycsomag”. „6/A. § E törvényben foglalt célok és gyermeki jogok biztosítása érdekében tilos tizennyolc éven aluliak számára pornográf, valamint olyan tartalmat elérhetővé tenni, amely a szexualitást öncélúan ábrázolja, illetve a születési nemnek megfelelő önazonosságtól való eltérést, a nem megváltoztatását, valamint a homoszexualitást népszerűsíti, jeleníti meg. (...) (1a) Tilos az olyan reklámot tizennyolc éven aluliak számára elérhetővé tenni, amely a szexualitást öncélúan ábrázolja, illetve a születési nemnek megfelelő önazonosságtól való eltérést, a nem megváltoztatását, valamint a homoszexualitást népszerűsíti, jeleníti meg. (...) (12) A tanulók részére a szexuális kultúráról, a nemi életéről, a nemi irányultságról, valamint a szexuális fejlődésről szóló foglalkozás megtartása során különösen figyelemmel kell lenni az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésében foglaltakra. E foglalkozások nem irányulhatnak a születési nemnek megfelelő önazonosságtól való eltérés, a nem megváltoztatása, valamint a homoszexualitás népszerűsítésére.”⁴²

Ezek az idézetek a törvényből azt ábrázolják, milyen módosítások történtek 2021-ben. A homoszexualitást népszerűsítő hirdetések vagy megnyilvánulások ellen lép fel. A kormányfő a válságra (amit a későbbiekben részletesen bemutatok) adott válasza, amivel megvédi a magyar gyerekeket és családokat. A beszédeiben érzékeltetett veszélyforrásra reagált és cselekedett, előre legitimálta azt. Érdekes ezt a narratívát egybevetni a fenti ábrával, mely azt a kérdést teszi fel, hogy a homoszexualitás mi által következik be, ugyanis a válaszolóknak csupán négy százaléka tartja úgy, hogy reklámok, illetve propaganda miatt válhat valaki e közösség tagjává. Az, hogy a Pedofil törvénycsomagban helyezték el ezeket az intézkedéseket további pejoratív összekötéssel látja el az LMBTQ-t, mert ezzel, hogy a pedofilok szintjén kezelik át is helyezik a közösséget, egy kalap alá veszik őket a pedofilokkal.

A következő egy Alaptörvenymódosítás. „(1) Magyarország védi a házasság intézményét, mint egy férfi és egy nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött

⁴² 2021. évi LXXIX. törvény a pedofil bűnelkövetőkkel szembeni szigorúbb fellépésről, valamint a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról, Elérhető az alábbi linken: <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A2100079.TV>, (Megtekintve: 2024. 05. 06.)

életközösséget, valamint a családot, mint a nemzet fennmaradásának alapját. A családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony. Az anya nő, az apa férfi.”⁴³ Az utolsó mondat került be az Alaptörvénybe ebben a szövegrészletben. Orbán Viktor a beszédeiben gyakran hivatkozik arra, hogy a hagyományos családmódelleket támogatja és hogy ezt kívánja megváltoztatni az LMBTQ, Soros-hálózat, baloldal és Brüsszel többek között. Az elemzésem során ez visszatérő momentum.

Sőt, ez a narratíva számos politikusnál kerül elő, például Lázár Jánosnál, aki a Rádió7-ben a következőket mondta Márki-Zay Péter kapcsán 2023-ban:

*„(...) Ma egy olyan ember vezetheti Hódmezővásárhelyt, aki úgy gondolja, hogy két férfi nevelhet egy gyereket. (...) És nagyon szeretném, ha nem lenne szerepe, mert ez aggodalommal tölt el a gyerekek jövőjét illetően, hogy ha olyan ember vezeti Hódmezővásárhelyt, akinek az a személyes meggyőződése, hogy két férfire egészséges dolog egy gyereket rábízni. Szerintem ez egy nagyon veszélyes dolog, és szerintem egy ilyen embernek a hódmezővásárhelyi városvezetésben semmi keresnivalója nincs.”*⁴⁴ Lázár János értelmezésében Márki-Zay Péter veszélyezteti a hagyományos családmódot és a gyerekeket. Ez az idézet azért kerül elő ebben a részletben, mert jól bemutatja, hogy az intézkedéssel nem ér véget egy ellenségkép felhasználása, illetve azt is, hogy milyen hivatkozási alapokat szolgáltathat a politikai aréna aktorai számára.

A 2022-es népszavazás szintén kiemelkedő ebben a témában. Ennek a kérdései a következők:

*„Támogatja-e Ön, hogy kiskorú gyermekeknek köznevelési intézményben a szülő hozzájárulása nélkül szexuális irányultságokat bemutató foglalkozást tartsanak? Támogatja-e Ön, hogy kiskorú gyermekek számára nemi átalakító kezeléseket népszerűsítsenek? Támogatja-e Ön, hogy kiskorú gyermekeknek fejlődésüket befolyásoló szexuális médiatartalmakat korlátozás nélkül mutassanak be? Támogatja-e Ön, hogy kiskorú gyermekeknek a nem megváltoztatását bemutató médiatartalmakat jelenítsenek meg?”*⁴⁵

A kérdésekre az előző bekezdésekben már születtek intézkedések. Viszont a 2022-es országgyűlési választások kampányának szerves részévé vált.

⁴³ Nemzeti Jogszabálytár: Magyarország Alaptörvényének kilencedik módosítása (2020. december 22.), Elérhető az alábbi linken: <https://njt.hu/jogszabaly/2020-9-04-00.2>, (Megtekintve: 2024. 05. 06.)

⁴⁴ 444 cikke 2023. 09. 06: Lázár szerint semmi keresnivalója a városvezetésben annak, aki szerint két férfi nevelhet egy gyereket, Elérhető az alábbi linken: https://444.hu/2023/09/06/lazar-szerint-semmi-keresnivaloja-a-varosvezetesben-annak-aki-szerint-ket-ferfi-nevelhet-egy-gyereket?utm_source=Facebook&utm_medium=444&fbclid=IwAR0o8Ge9BiDC7sOJiO9XDpPQ9sJE6Tz5fajUrgiZRBMGm78SD75NDYGg6tE_aem_AU_9SD44BXugzwu0mUCSO42GEJ1fOXZCmukyRwM0vXpbTTZCVWkbofN8yKuVYfXT4, (Megtekintve: 2024. 05. 06.)

⁴⁵ Országos népszavazás 2022. április 3. Elérhető az alábbi linken: <https://vtr.valasztas.hu/nepszavazas2022>, (Megtekintve: 2024. 05. 06.)

-A népszavazás az országgyűlési választások idejére volt kiírva. A miniszterelnök narratívájában ez többször meg is jelent. Erre példa a következő idézet, amiben mindkét említett intézkedés egyszerre jelent meg:

„(...) Nehéz persze súlyozni, de higgyék el, ez a népszavazás egy nagyon fontos kérdést hosszú időre elrendezhet és eldönthet Magyarországon. A világnak elment az esze. Olyan divatok ütnek föl a fejüket, hogy az ember csak néz. Sose gondoltam volna, hogy egyszer bele kell írni a magyar alkotmányba azt, hogy az apa férfi, az anya meg nő. Sose gondoltam volna, hogy bele kell írni az alkotmányba, hogy a házasság egy férfi és egy nő között megkötött, életre szóló szövetség. De valahogy a barátaink Nyugat-Európában elaludtak. Elaludtak, ott is úgy kezdődött, mint ahogy itt, Magyarországon egy-két évvel ezelőtt: egy ilyen furcsa divat, amikor minden összekeveredik mindennel. És ezzel nincs is baj – egész addig, amíg a felnőtteknek okoz ez kihívást. Nem vagyunk már mai gyerekek, rólunk már lemaradtak, mi már úgy élünk, ahogy élünk. De van egy vörös vonal, kedves Fehérváriak, amelyet nem szabad megengedni, hogy átlépjenek, és ez nem a felnőttekről szól. A felnőttek majd elszámolnak az életükkel, nem előttünk, hanem a Jóisten előtt. De a gyerekek egy vörös vonal, azt nem szabad megengedni, hogy a gyermekeink neveléséhez való jogunkat bárki elvegye tőlünk. Ezért világosan ki kell mondanunk vasárnap is: az anya nő, az apa férfi, a gyermekeinket pedig hagyják békén! Meg kell védeni a családjainkat, meg kell állítani azt a genderőrületet, amely jól láthatóan egyre nagyobb bajokat okoz tőlünk nyugatra.”⁴⁶

A fenti beszéd a kampány-nagygyűlésen hangzott el. Elég nagy terjedelemben beszélt a miniszterelnök a népszavazásról, annak fontosságáról. A saját értékeit is megvallotta ebben az értelmezésben. De óriás plakátok is készültek a témát illetően. A háború, migráció és Brüsszel mellett fontos része volt a kampánynak. A téma még azért különleges, mivel előzőleg születtek rendelkezések és történetek változtatások az LGBTQ-közösséggel kapcsolatban és utána került kiírásra a népszavazás. Mindenesetre az bizonyos, hogy ekkor a narratíva szerves része volt.

Összegzésképpen azt megállapíthatjuk, hogy történetek lépések az LGBTQ ellenségkép megfékezése kapcsán. Az értelmezésnek megfelelően, az ellenségkép diskurzus körforgásában a tevékenységeket legitimálja

4. Az LGBTQ-közösség mint ellenségkép Orbán Viktor vezetői narratívájában

A Fidesz narratíváját, válságérzet kialakítását és az intézkedéseket fogom vizsgálni. Számos beszéd hangzott el, írás jelent meg az LGBTQ-fenyegetéssel kapcsolatban, ezek közül néhányat fogok megvizsgálni és rajtuk keresztül érzékeltetem a beszélő szerep kiosztását, válságteremtését. Elsőnek Orbán Viktor szónoklatait fogom szemügyre venni az ellenségképzés sajátos szemüvegével. Erről megállapításokat teszek, megfigyelem a

⁴⁶ Orbán Viktor beszéde a kampány-nagygyűlésen, 2022. április 1., Elérhető az alábbi linken: <https://2015-2022.miniszterelnok.hu/orban-viktor-beszede-a-kampany-nagygyulesen/>, (Megtekintve: 2024. 05. 07.)

módszertan alkalmazását és értékelem azt. Orbán Viktor miniszterelnöknek, a kormány-fő elbeszélőjének kommunikációjában az LMBTQ közösség gyakran kiemelt helyet foglal el az elmúlt pár évben. Továbbá a kormányból és más Fidesz tag narratíváját fogom elemezni, hogy náluk miképpen jelenik meg az LMBTQ és hogyan kommunikálnak róla.

Orbán Viktor írása (a Magyar Nemzet 2020. szeptember 21.-i számában) szerint az LMBTQ közösség veszélyezteti a gyermekek identitásának fejlődését és ezt meg kell akadályozni, az iskolák-óvodák kapuinál megállítani ezt a fenyegetést.

„Az iskolák védjék meg a család eszményét és értékeit, és tartsák távol a kiskorúaktól a genderideológiát és a szivárványos propagandát.”⁴⁷

A miniszterelnök írásában a válságérzet megteremtését lehet megfigyelni. A globalizáció és a liberális nyomulás az utódok identitását fenyegeti, akik mindent megtesznek a hatalomért. Erre a válságra rámutat és a megoldást az jelenti, ha a táborai is „csatarendbe” állnak és 2022-es választásokon megütköznek. A válság súlyát azzal érzékelteti, hogy „döntő” és „nagy” ütközetként mutatja be.

A következő elemzésem Orbán Viktor 2020. év végi beszéde, amikor a Fidesz kongresszusán beszélt az „LMBTQ-lobbi” elleni küzdelemről. Ebben a beszédében kijelentette, hogy az LMBTQ közösség néhány tagja „támadást indított a gyerekeink ellen”. Ezzel kapcsolatban kifejtette, hogy védeni kell a gyermekeket és a családokat az ilyen támadásoktól.⁴⁸ A társadalomban alap tény a család fontossága, széleskörben elfogadott és ezért ezzel kapcsolatban könnyű a válságérzet megteremtése, mert kifejezetten érzékeny terület. Ebben a kontextusban a narratíva szerint az LMBTQ az üldözött csoport, amely fenyegeti a védendő tárgyat, a gyermekeket, a családot, együttesen jelentik az áldozatot és a megmentőt a kormány, akik legitimálják az ezzel kapcsolatos tevékenységüket.

A fentiekben bemutatott veszélyekre a kormány, mint a megmentő rögzítette az Alaptörvényben, hogy az apa férfi, az anya nő, ezzel is nyomatékosítva a nemi szerepeket.⁴⁹

2021. évi Fidesz kongresszusi beszédében Orbán Viktor az LMBTQ-közösséggel kapcsolatban megemlíti, hogy az Európai Unió is csak a szivárványszínű árnyéka magának és válságról válságra bukácsol.

„Mi itt nem fogunk megfagyni télen, ők ott meg szülhetnek férfiként – kinek mit intézett a kormánya.” idézettel a kormányfő azt kommunikálja, hogy a LMBTQ-lobbi helyett fontosabb dolgokkal kellene foglalkoznia a Nyugatnak és hogy a kormány cselekszik. Narratívájában többek közt megemlíti, mint nagy konfliktust a nemi szerepek lényegének

⁴⁷ Orbán Viktor írása a Magyar Nemzet 2020. szeptember 21-i számában: „Együtt újra sikerülni fog”. Elérhető: <https://magyarnemzet.hu/belfold/2020/09/egyutt-ujra-sikerulni-fog>. (Megtekintve: 2023. 05. 26.)

⁴⁸ Orbán Viktor 2020. év végi beszéde. XXVIII. Fidesz kongresszusa. <https://2015-2022.miniszterelnok.hu/orban-viktor-beszede-a-fidesz-magyar-polgari-szovetseg-xxviii-kongresszusan/>. (Megtekintve: 2023. 05. 26.)

⁴⁹ Magyarország Kormánya, Magyarország Alaptörvényének kilencedik módosítása, 2020 novembere. <https://www.parlament.hu/irom41/13647/13647.pdf>. (Megtekintés: 2023. 05. 26.)

*megváltoztatását, leszögezi beszédjében, hogy a házasság férfi és nő közt köttetik és az apa férfi, az anya nő.*⁵⁰

Ebben a kontextusban Orbán Viktor több ellenségképet is összekapcsol, Brüsszel politikáját, az LMBTQ fenyegetést, a migrációt, a globalizációt és Soros Györgyöt és végül egy olyan válságképet érzékeltet, ahol ezek a hatalmas veszélyek egyként leselkednek az országra, a családokra és a szuverenitásra. A következő szövegrészletben az önmeghatározást, a „mi” és „ők” csoportjainak elválasztását figyelhetjük meg:

*„Mi ellenezzük egy politikailag korrekt, multikulturálisan gondolkodó, nemi különbségeket tagadó, új európai emberfajta létrehozását. Ezt emberkísérletnek tekintjük, és minden államnak joga van kimaradni ebből.”*⁵¹

A válságokat előidéző erők „új fajt” létrehozva emelik az elhatárolás mérőfokát. Ebben a beszédben Orbán Viktor összegezte, pontosította és beazonosította az ellenségeket.

A nemi szerepek megerősítése és védelme érdekében tett kormányi tevékenységét követhetjük nyomon a Pedofil törvénycsomagban. Egy válságkezelés, amitől megment a kormány minket és a tetteik legitimációja egyben. A Pedofil törvénycsomag az LMBTQ közösségre vonatkozó kiegészítő jogszabályok értelmében a homoszexualitás megjelenítést korlátozza a 18. életévét be nem töltött személyek számára.⁵² A módosítás a biztonságérzet visszaállításáért felelős, ez a fő célja. Továbbá a veszélyt még inkább fokozza azzal, hogy egyazon törvénybe foglalja az LMBTQ közösséget a pedofilokkal, amely a társadalmi tudat számára így még jobban összemosható és egy kalap alá vehető.

Orbán Viktor 2022. március 15-én elhangzott beszédében az erő szimbólumait, a nemzet kultúráját és a politikai mítoszt köti össze, amellyel azonosítja a saját táborát, a közönségét és annak identitását és kijelöli a „rájuk” leselkedő ellenségeket. A történelmet aktualizálva a narratívájában ők nekik a márciusi ifjagnak kell lenniük, beteljesíteni az ő hagyatékukat, kívánságukat. Az ellenségek beazonosítása során az LMBTQ, illetve a Nyugati világ fenyegetését, a gender-örületet állítaná meg ezzel az egységes erővel Magyarország határainál. Az egységesség fontosságát emeli ki és azt, hogy erősnek kell lennie az ellenséggel szemben. Szokatlan megfogalmazással használja ennek érzékeltetése okán azt, hogy megnyerik a népszavazást, amely ebben a szövegrészletben hangzik el:

„Egységesek vagyunk, és ezért meg fogjuk nyerni a népszavazást is, amellyel a nyugati világon végig söprő genderörületet megállítjuk Magyarország határainál. A családjainkat

⁵⁰ Orbán Viktor beszéde a Fidesz – Magyar Polgári Szövetség XXIX. Kongresszusán. Megtekinthető az alábbi linken: <https://2015-2022.miniszterelnok.hu/orban-viktor-beszede-a-fidesz-magyar-polgari-szovetseg-xxix-kongresszusan/>. (Megtekintve: 2023. 05. 26.)

⁵¹ Ugyanott, Orbán Viktor beszéde a Fidesz – Magyar Polgári Szövetség XXIX. Kongresszusán. (Megtekintve: 2023. 05. 26.)

⁵² Az Országgyűlés Törvényalkotási bizottsága: Javaslat módosítási szándék megfogalmazásához a Törvényalkotási bizottság számára a pedofil bűnelkövetőkkel szembeni szigorúbb fellépésről, valamint a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló T/16365. számú törvényjavaslatához, 2021. évi LXXIX. törvény hatályos. megtekinthető a parlament hivatalos oldalán: https://www.parlament.hu/documents/129291/40734520/T16365_1.pdf. (Megtekintés: 2023. 05. 26.)

és a gyerekeinket meg fogjuk védeni! Az apa férfi, az anya nő, a gyerekeinket pedig hagyják békén!”⁵³

A beszédben említett népszavazás a 2022. április 3.-ai választásokkal volt egybekötve. A népszavazás célja, hogy a magyarok kifejezzék a véleményüket, ezzel felhatalmazást adva a cselekvésre, a választásokon pedig ezzel együtt begyűjtik az ellenségkép által a társadalmi támogatottságot. A népszavazás kommunikációjában a kérdések irányítottak voltak, adott volt rájuk a válasz, mivel olyan válságot teremtettek a jövőre nézve, amely a társadalom számára elfogadhatatlan, normáik ellen szól élesen.⁵⁴

Orbán Viktor győzelmi beszéde a 2022-es választásokat követően arról számolt be a csoportjának, hogy jelenleg sikeresen megvédték az ellenségektől Magyarországot, a gyerekeket és a családokat és a jövőre is mutat, hogy reméli mindez sikerült. Ezzel fenntartja az ellenség általi fenyegetést.⁵⁵ Az ellenségkép többszöri felhasználásának lehetőségét hagyja nyitva a kijelentésével, a válság elleni folyamatos küzdelmet fogalmazta meg a miniszterelnök.

2023. évi februári évértékelő beszédjében Orbán Viktornak a főmotívumai a háború Oroszország és Ukrajna között, brüsszeli szankciók és az ezzel járó károk a gazdaságban és a baloldali háborús veszély, illetve fegyverszállítás volt. Azonban a beszéd végén az LMBTQ is megjelenik, az ellenségképet fenntartja.

„Beszéljünk egyenesen. A pedofiliára nincs bocsánat. A gyerek szent és sérthetetlen. „(...) Mert a genderpropaganda nem egy jópofa marhaskodás, nem egy szivárványos dumcsi, hanem a gyermekeinkre leselkedő legnagyobb veszély! Azt akarjuk, hogy hagyják békén a gyerekeinket, mert ami sok, az sok! Efféle dolgoknak semmi, de a világon semmi keresnivalójuk nincs Magyarországon és különösen nincs az iskoláinkban. Számítok Önökre, számítunk minden jóérzésű magyar emberre, hogy ezt a munkát 2023-ban egyszer és mindenkorra, közösen, el tudjuk végezni!”⁵⁶

Orbán Viktor és a Fidesz-KDNP párt harca az LMBTQ csoporttal, amelyben a gyerekeket és családokat védi bemutatja a válságot, és annak jelentőségét, megrendíti a biztonságérzetet és ezt még a pedofiliával való összemosással is fokozza. Ezzel manipulálja a társadalom érzékelését és értékelését, mivel így erősíti azt a tudatot, hogy a pedofília is része az LMBTQ közösségnek, sőt egy és ugyanaz. Kifejezi a támogatás szükségét ebben a harcban, hogy megtudja védeni a gyerekeket és családokat, hogy megtudja menteni ettől a

⁵³ Orbán Viktor 2022. március 15-én elhangzott beszéde. Elérhető az alábbi linken: <https://2015-2022.miniszterelnok.hu/orban-viktor-unnepi-beszede-az-1848-49-evi-forradalom-es-szabadsagharc-174-evfordulojan/>. (Megtekintve: 2023. 05. 26.)

⁵⁴ Országos népszavazás 2022. április 3. Elérhető az alábbi linken: <https://vtr.valasztas.hu/nepszavazas2022>. (Megtekintve: 2023. 05. 26.)

⁵⁵ Orbán Viktor győzelmi beszéde, 2022. április 3. Elérhető az alábbi linken: <https://2015-2022.miniszterelnok.hu/orban-viktor-beszede-a-fidesz-kdnp-valasztasi-gyozelmet-kovetoen-2/>. (Megtekintve: 2023. 05. 26.)

⁵⁶ Orbán Viktor Évértékelő beszéde: 2023. február 18. Budapest. Elérhető az alábbi linken: <https://kormany.hu/beszedek-interjuk/miniszterelnok/orban-viktor-evertekelo-beszede-2023-02-18>. (Megtekintve: 2023. 05. 26.)

„legnagyobb veszélytől”. Az üldözött az LMBTQ csoport, amelyet pejoratív stigmákkal lát el, hogy érzékeltesse a fenyegetés súlyosságát. Mindhárom szerepkör megjelenik.

A következő, amit elemezni fogok az Orbán Viktor az a beszéde, amely a XXXI. Bálványosi Nyári Szabadegyetem és Diáktáborban hangzott el. A miniszterelnök narratívája a magyar nemzet veszélyeire épült, ezeket pillérekre osztva. Bemutatja a többi fenyegetést és összekapcsolja ezeket a beszédjében.

„Demográfia, migráció és a következő réteg a gender, amit mi gyermekvédelmi törvénynek hívunk. (...) Ugye, a mi pozíciónk itt is egyszerű, azt kérjük, ez egy újabb toleranciaajánlat, mi nem akarjuk megmondani, hogy ők hogy' éljenek, csak azt kérjük, hogy ők fogadják el, hogy nálunk az apa férfi, az anya nő, a gyerekeinket pedig hagyják békén, és ezt fogadtassák el Soros György hadseregével is.”⁵⁷

Ez az idézet a szónoklatból bemutatja az ellenségképek összekapcsolását. A következő, amit meg lehet állapítani, hogy itt a veszélytől, a „gendertől” megvéd a beszélő és ami ennek a tárgya azok a hagyományos családmódok és a gyerekek. Az ellenségképző diskurzus lényegét megragadja a beszélő és legitimálja a cselekményt, amit szükségesnek tekint a veszély elhárítása miatt. A másik fontos részlet a beszédből az ellenségképző narratíva szempontjából:

„Ez a nagy történelmi csata, amit vívunk: demográfia, migráció, gender. És a bal-jobb harcnak is pontosan ez a téje. Nem említek baráti országot, csak utalok rá. Van olyan ország, ahol nyert a baloldal, első intézkedései között volt, hogy lebontották a kerítést, és a második intézkedés volt, hogy az összes genderszabályt, az azonos neműek házasságán túl még a gyerekek örökbefogadásához való jogot is elismerték. Ne tévesszenek meg bennünket a friss konfliktusok, a jövőnk ezeken a kérdéseken fordul meg.”⁵⁸

Az idézetben már ezt a harcot történelmi csataként definiálja Orbán Viktor, a korábbi óvó intézkedéseket látja a fenyegetés tárgyának és a gyerekeket. Ezeket erősíti meg, mint a megmentő és erre hívja fel a figyelmet. Az ellenség a gender propaganda, ami gyakorlatilag az LMBTQ-val azonos, a nekik és Brüsszelnek tulajdonított narratíva és tulajdonság. Ezt a fajta kockázatot Orbán Viktor még magasabb szintre emelte, mert történelmi csatának nevezte. A fenyegetés így tetőfokon van, ezért az oltalomnak is erősnek kell lennie, amit szolgáltat. Ezáltal legitimálja a cselekedeteit, mert az a biztonság helyreállítása miatt szükséges.

2024-es Orbán Viktor Kossuth rádióban elhangzott beszédét fogom megvizsgálni az ellenségkép konstruálásának szempontjából.

„Nincs az a pénz, amiért migránsokat engednénk be, nincs az a pénz, amiért meg fogjuk engedni, hogy "ellakják tőlünk az országunkat, és nincs az a pénz, amiért az LMBTQ-

⁵⁷ Orbán Viktor előadása a XXXI. Bálványosi Nyári Szabadegyetem és Diáktáborban, 2022. július 23. Tusnádfürdő. Elérhető az alábbi linken: <https://2015-2022.miniszterelnok.hu/orban-viktor-eloadasa-a-xxxi-balvanyosi-nyari-szabadegyetem-es-diaktaborban/> (Megtekintve: 2024. 04. 15.)

⁵⁸ Ugyanott, Orbán Viktor előadása a XXXI. Bálványosi Nyári Szabadegyetem és Diáktáborban, (Megtekintve: 2024. 04. 15.)

aktivisták kezére adnánk a gyermekeinket” — nyilatkozta Orbán Viktor miniszterelnök Kossuth rádió Jó reggelt, Magyarország! című műsorában

„(...) Ez lehetetlen, a magyar családokban "elgondolhatatlan", a gyerekek nevelése, különösen a szexuális nevelés, mindig a családokra és a szülőkre tartozik, ezt nem veheti el tőlük senki, az iskola meg különösen nem” - jelentette ki, hozzátéve: „úgy meg végképp nem, hogy olyan emberekkel találkozzanak az iskolában, akikkel otthon vagy az utcán sem szeretnék, ha találkoznának.”⁵⁹

Ebben a műsorban úgyszintén elhangzott a migráció, Brüsszel és az LMBTQ ellenségkép narratívája. A miniszterelnök az Európai Unió politikájára adott reakciója és válasza ez arra, hogy miért tartják vissza a forrásokat.”⁶⁰ Itt az ellenségek konstrukcióit használja egyfajta magyarázatként és kijelenti, hogy pénzért sem engedi ezt. Másszóval, a beszélő mindenképp megvédi a családokat, a gyermekeket és a szülők nevelési jogait, ezek lennének a cselekmény tárgyai. A veszélyforrás az LMBTQ aktivisták, akik a narratíva szerint befolyásolni akarják a gyerekeket, a nevelésüket és a szexuális irányultságukat. A beszélő olyan válságot mutat be, ahol ezért a védelemért kénytelen feladni ezeket az anyagi forrásalapokat. Az így elnyert felhatalmazás birtokában feladja inkább ezeket, mint a védendő tárgyak garanciáit. Erre bizonyíték a következő idézet: „Az elnök sem tudta ezt elkerülni, meg kellett mondania, mi a baj a magyarokkal, miért nem adják oda azt a pénzt, ami jár. Végre világosan, egyenesen elmondta, hogy az uniós pénzeket két okból nem adják oda magyaroknak: mert nem engedik be a migránsokat és nem engedik be az LMBTQ-aktivistákat a gyermekek közé” - mondta.⁶¹ Itt Brüsszel és az LMBTQ úgy jelenik meg, mint amik vagy akik a saját értékeik miatt gazdaságilag próbálják támadni az Orbán Viktor által teremtett és megvédett biztonságot és ezzel megborítják a biztonságérzetet. Itt az okozat elfogadása a profit és a társadalom támogatása a harcban.

5. LMBTQ ellenségképző narratíva a kormány más tagjaitól

A következő bekezdésben a kormányból fogok beszédeket, nyilatkozatokat és egyéb forrásokat megvizsgálni az alapján, hogy hogyan jelenik meg az LMBTQ narratíva, hogyan veszik át Orbán Viktor kommunikációját. A kormánypárt diskurzusa alapvetően jól kiépített, az üzeneteik egységesek. Ezeket példaképpen szeretném bemutatni, hogy hogyan kerül felhasználásra az LMBTQ ellenségkép más magas tisztségű politikusnál.

Kövér László Magyarország Házelnökének nyilatkozata 2022-ben, Európai Bíróság jogállamisági perről kérdezték többek között, erre válasza a következő volt:

⁵⁹ Orbán Viktor miniszterelnök pénteken a Kossuth rádió Jó reggelt, Magyarország! című műsorában. 2024. január 19. Elérhető az alábbi linken: <https://kormany.hu/hirek/nincs-az-a-penz-amiert-migransokat-engednenk-be-es-az-lmbtq-aktivistak-kezere-adnank-a-gyermekeinket>, (Megtekintve: 2024. 04. 16.)

⁶⁰ Magyar Nemzet cikke: Az uniós pénzek visszatartása törvénytelen, 2024. 01. 22., Elérhető az alábbi linken: <https://magyarnemzet.hu/belfold/2024/01/az-unios-penzek-visszatartasa-torvenytelen> (Megtekintve: 2024. 04. 16.)

⁶¹ Ugyanott, Orbán Viktor miniszterelnök pénteken a Kossuth rádió Jó reggelt, Magyarország! című műsorában. 2024. január 19. (Megtekintve: 2024. 04. 16.)

„Minden határon túlmegy, és az Európai Unió jövőjét tekintve aggasztó, hogy az Európai Unió Bírósága politikai szereplővé vált a Lengyelországgal és Magyarországgal kapcsolatos legutóbbi ítéletének meghozatalával. A Bizottság teljesen jogtalanul „einstandolta” a helyreállítási alap kapcsán közösen felvett hitel, nekünk járó részét. Ez olyan, mintha egy társasház hitelt venne fel fűtési rendszere korszerűsítésére, de az egyik lakást ebből kihagynék, mert a tulajdonosa összeveszett a közös képviselővel, a törlesztőrészekért viszont neki is helyt kellene állnia. Ez nem más, mint egy diktatórikus, hatalmi visszaélés - nevezzük néven: közönséges rablás -, aminek az az oka, hogy nem engedjük be az LMBTQ-örület képviselőit az óvodákba, iskolákba, hogy szexuálisan „érzékenyítsék” a gyermekeinket. 18 év felett mindenki azt kezd a magánéletével, amit akar, de a 18 év alatti gyermekek nevelése, felvilágosítása a szülők joga és kötelessége. Ezért is fontos, hogy a népszavazáson voksainkkal mondjunk nemet a gyermekeink, unokáink lelki-szellemi megrontására irányuló kísérletekre.”⁶²

Ebben a nyilatkozatban Kövér László indoklásként használja fel az LMBTQ ellenségképet, arra, hogy az Európai Unió forrásokat miért nem kapja meg az ország. Továbbá a népszavazást is behozza, hogy ezért fontos. Legitimálja a tevékenységet. Amit megállapíthatunk: a fenyegetést az LMBTQ képviselői, az általuk folytatott érzékenyítés jelentik, a védeni kívánt tárgy pedig a szülők jogai és a gyermekek, a megmentő az általuk kezdeményezett népszavazás.

Szintén Kövér László beszéd, amit a következő részben tárgyalni fogok.

„Mindez nem a véletlen műve. Az ember természetadta identitásának átalakítására irányuló törekvés ugyanis nem pusztán buzgó és harsány lélekbúvárok, különféle rögeszmés társadalommérnökök vagy úgynevezett civil szervezetek sajátja, hanem szerintem ennél többről, sokkal többről van szó. Napjainkra a teljes nyugati világban az identitáspolitikai új harci eszközzé vált abban a hibrid háborúban, amelyet magánhatalmak vívnak a nyugati államokkal, mint közhatalmakkal azért, hogy megváltoztassák a nyugati világ eddigi uralmi rendjét. (...) Ha a nemi identitás elenyészik, akkor előbb vagy utóbb megszűnik a férfi és nő alkotta család fogalma és valósága, a családok biztosította biológiai folytonosság nélkül a középosztályok nem tudják fenntartani társadalmi és gazdasági pozíciójukat, középosztályok nélkül pedig nem fenntartható a parlamentáris demokrácia rendszere, amelyek helyébe az önkény rendszere léphet. (...) XXI. században felváltaná a büntudatra alapozott kultúra, mert a jólét véges, a büntudat azonban végteleníthető. Minden nyugati embernek legyen büntudata a klímaváltozás miatt, a még jólétben élőknek legyen büntudatuk az elődeik miatt, a gyermekvállalásra készülőknek legyen büntudatuk a megfogadó, majdan „környezeti lábnyomot” hagyó magzatuk miatt, a fehéreknek legyen büntudatuk a feketékkel szemben, a férfiakkal legyen büntudatuk a nőkkel szemben, a heteroszexuálisnak legyen büntudata a homoszexuálisokkal szemben, az időseknek legyen büntudatuk a fiatalokkal szemben, az európaiaknak pedig legyen büntudatuk a világ minden földrészének összes lakójával szemben.” A szövegrészletben számos utalás van az LMBTQ-közösségre nézve

⁶² Interjú Kövér Lászlóval, az Országgyűlés elnökével 2022.03.03.: Márki-Zay Péter Gyurcsány trójai falova, Elérhető az alábbi linken: <https://www.boon.hu/helyi-kozelet/2022/03/marki-zay-peter-gyurcsany-trojai-falova>, (Megtekintve: 2024. 05. 07.)

és arra, hogy milyen fenyegetést jelentenek Kövér László szerint a családokra és a normákra.

„(...) Eszerint korunkban a technológiai fejlődés olyan gyors, hogy a hagyományos nemi, családi, vallási vagy nemzeti identitás – egyáltalán az emberről alkotott képünk – már csak teherként az egyén számára, kolonc a nyakán a nagy fejlődésben, mely kolonctól csak az úgynevezett fluid identitás által tud megszabadulni, ami tulajdonképpen az identitásnélküliséget jelenti.”⁶³

A Házelnök a beszédében nagyon hosszan fejtette ki álláspontját, gondolatait és félelmeit az LBMTQ ellenségkép kapcsán. Itt már nem csak a szervezetek jelennek meg, hanem mint egy nagy háborúként mutatta be Kövér László ezt a harcot. Az idézetben illusztrálja a harcot, sőt, hibridháborút a tét a gyerekek, a hagyományos család, az értékek. Ezt fenyegeti az LBMTQ (többek között). A megmentő a kormányoldal, ami ezeket az értékeket képviseli és óvja. Ezt a gyermekvédelmi népszavazás időpontja előtt mondta el. Amire később többször is utal, hogy – *„négy vastag nemet kéretik behúzni”*⁶⁴.

A fenyegetés rendkívül hosszan és végletekig menően értelmezte. Ilyen például az emberi reprodukció, emberkép vagy a családok gazdasági helyzete. A Házelnök értelmezése nagyon jó példa arra, hogy hogyan veszik át a fő narratívát és helyezik kontextusba a saját beszédjeik alatt. Ez azt is bizonyítja, hogy jól kidogozottak az üzeneteik, amit továbbítanak. Kövér László ebben a beszédben áldozatként is pozícionálta magukat, arról beszélt, hogy nekik büntudatnak „kell” létesülnie bennük.

A példák sorát a következő elem elemzésével folytatom: Szijjártó Péter Külgazdasági és Külkereskedelmi minisztert kérdezték az ATV-től 2021-ben. Abban kifejtette a gondolatait az LBMTQ közösség kapcsán, a rájuk vonatkozó narratívát felhasználta.

„(...) ‘egy dologban egészen biztosan nem lesz kompromisszum, ez pedig gyermekeink védelme (...) Tehát természetesen nem tudunk engedni abból, hogy a gyermekek szexuális orientációval kapcsolatos nevelése, az kizárólagosan a szülők joga. Nem vagyunk hajlandók engedni a nyomásnak, nem fogjuk beengedni az LGBT-aktivistákat se az országba, se az iskolákba. A helyzet egyszerű, a zsarolásnak nem vagyunk hajlandók engedni a gyermekvédelmi törvény visszavonására vagy gyengítésére semmilyen módon nem fog sor kerülni. Aztán majd meglátjuk, mit dönt az Európai Bizottság’”⁶⁵

Szijjártó Péter ekkori értelmezésében itt a veszélyforrás Brüsszel, a védendő tárgy a gyermekvédelmi törvény (Pedofil törvénycsomag) és a védelmező pedig a kormány, azaz ők. Az Európai Bizottság, aki nyomást gyakorol és kilátásba helyezte azt, hogy gazdaságilag

⁶³ Beszéd a „Vörös csillag a kereszt ellen” című konferencia, Terror Háza, 2022. február 24., Elérhető az alábbi linken: <https://www.orszaggyuleselnok.hu/archivum/-/cikk/62921490>, (Megtekintve: 2024. 05. 07.)

⁶⁴ A választás tétje az eredmények megőrzése

A választás egyik tétje, hogy mindazt, amit az ország elért az elmúlt tizenkét évben, egy rossz választással el lehet veszíteni - mondta az Országgyűlés elnöke pénteken Szentendrén, választási fórumon, 2022. március 11., Elérhető az alábbi linken: <https://www.orszaggyuleselnok.hu/esemenyek/-/cikk/62960982>, (Megtekintve: 2024. 05. 07.)

⁶⁵ Szijjártó: “A helyzet egyszerű, zsarolásnak nem vagyunk hajlandók engedni” ATV 2021. 10. 04. Elérhető az alábbi linken: <https://www.atv.hu/belfold/20211004/szijjarto-a-helyzet-egyszeru-zsarolasnak-nem-vagyunk-hajlandok-engedni>, (Megtekintve: 2024. 05. 07.)

próbálja a védelmezőt (öt-öket) rávenni arra, hogy az LMBTQ aktivisták bemehessenek az iskolákba. Itt a válaszként használta fel ezt az ellenségképet. A válságot pedig értelmezte, ami az lenne, hogy az LMBTQ propaganda bejut az iskolákba. Ennek megakadályozása egyben magyarázatot is nyújt is arra, hogy az Európai Unió helyreállítási alapok miért nem érkeznek meg Magyarországra.

Varga Judit volt igazságügy miniszter, 2023-ban a következőképp reagált arra, hogy 15 Európai Unió tagország csatlakozott ahhoz, hogy részt vegyen az Európai Bizottság oldalán a meleg jogait sértő törvények miatt Magyarország ellen indított európai perben.:

„Nem fogunk engedni a nyomásgyakorlásnak, meg fogjuk védeni a gyermekeinket! (...) (Európai Unió Alapjogi Chartája) mely kimondja, hogy a gyermekek nevelése kizárólag a szülők joga. (...) Továbbá az Európai Unió működéséről szóló szerződés szerint az oktatás nemzeti hatáskörbe tartozik. (...) több tagállami kormányzat felült a Brüsszelből és a tengerentúlról gerjesztett genderpropagandának, arról nem is beszélve, hogy a bizottságnak ma már minden kisebbség lényegesen fontosabb, mint például az őshonos nemzetiségek. Ütnék, rúgnak, harapnak, megbélyegeznek, de senki sem mehet szembe a tavaly áprilisi népszavazás eredményével és 3,7 millió magyar ember egybehangzó akaratával.”⁶⁶

Varga Judit értelmezésében egy már felhatalmazott és legitimált cselekményük a védendő tárgy, a törvény és a gyerekek, amit ők már megvédték és most is megvédenek, amit az a veszély fenyeget az a genderpropaganda, az LMBTQ ellenségkép. A protektor a kormány ebben a felállásban, de áldozata is a pernek, amit elvisel a felhatalmazás és a védendő tárgy miatt. Azért kerül még áldozati szerepbe, mert arról írt, hogy őket ezért ütik, rúgják, harapják és perbe fogják. De ők mindenképpen megvédik az emberek és saját álláspontjukat és ezért ezeket kiállják. Ezzel újra hőssé váltak a narratívában. A válság itt a következő: a jogszabály eltörlése és a gyerekek nevelése kikerül a szülők kezéből és átkerül Brüsszel és a tengeren túlról érkező „genderpropaganda” kezébe.

Az utolsó kitekintés az egyik legnagyobb botrány 2024-ben, ami a Kegyelmi ügy volt és ehhez kapcsolódóan felmerült Lázár Jánosban egy sajtótájékoztató során az ügynek egy eleme, ami még fontos lehet vonatkozásában.

„Az azért egy fontos és súlyos kérdés lesz, és meg fogja osztani a társadalmat, hogy amikor a Fővárosi Önkormányzat 2010 előtt ezt az embert kinevezte, akkor ők pontosan tudták, hogy homoszexuális.”⁶⁷

Itt védekezésésként használta fel Lázár János az LMBTQ korábbi ellenségkép értelmezéseit. Egy nagyon kellemetlen ügyről volt szó ebben a kontextusban. A narratívát védelemként és figyelemelterelésként hozta be. Lázár János a szakdolgozatom során a fentiekben példaként

⁶⁶ Varga Judit: Hiába ütnék, rúgnak, harapnak minket, ősszel új gyermekvédelmi intézkedések jönnek, Telex 2023 április 7., Elérhető az alábbi linken: <https://telex.hu/belfold/2023/04/07/varga-judit-lmbtq-per-europai-unio-zsarolas-uj-torveny>, (Megtekintve: 2024. 05. 07.)

⁶⁷ Lázár a bicskei gyerekotthon pedofil exigazgatójáról: Úgy nevezték ki 2010 előtt, hogy pontosan tudták, homoszexuális, Telex 2024 február 29., Elérhető az alábbi linken: <https://telex.hu/belfold/2024/02/29/lazar-janos-bicskei-gyerekotthon-pedofilia-vasarhelyi-janos-homoszexualitas>, (Megtekintve: 2024. 05. 07.)

előkerült már. Használja az LMBTQ ellenségképet a nyilatkozatai, beszédei vagy sajtótájékoztatói során.

A munkám ezen részében néhány esetet vizsgáltam meg, amiben az LMBTQ ellenségképző diskurzus vagy LMBTQ ellenségkép felhasználását más Fideszes tisztségviselőnél jelent meg. Konklúzióként megállapítható, hogy az értelmezést különböző példaesetekben hasonlóan használták fel. A témát illetően üzeneteik egységesek. A főnarratívától nem mutatnak értelmükben differenciálódást.

6. Az ellenségképző diskurzus további tárgykörei

Az ellenségképzés számos helyen jelenik meg, különböző platformok használják, országok és pártpolitikusok. Ennek a részletnek a célja a kitekintés és a logika megfigyelése a hazai példákon keresztül. A fent elemzett beszédekben és a további példákban más és más ellenségképek is megjelentek. Orbán Viktor miniszterelnök narratíva-alkotása több tárgykört ölelt fel. Ilyen volt a migráció, Soros György, a háború, a „genderideológia”, az LMBTQ-közösség, vagy például „Brüsszel” és az Európai Unió. Ezeknek az ellenségképeknek a konstrukciója ugyanolyan logika alapján ment végbe. Céljai ugyanazok voltak, a tematika változik és a politikai klíma, ahol elhelyezte a beszélő. A politikai légkört az aktualitások is meghatározták, mint például a 2015-ös migráns áramlat.⁶⁸ Vagy ilyenek lehettek még a választások és az Európai Unió politikája. Az ellenségképek nem véletlenszerűek, hanem egy előre megfontolt folyamat végtermékei.

„És talán még annyit megengedtek nekem, hogyha azt mondom, hogy úgy tűnik, hogy a magyar baloldal volt Gyuri bácsi életének legrosszabb befektetése. Tizenkét éve csak viszi a pénzt.”⁶⁹

Orbán Viktor a győzelmi beszédében említette Soros Györgyöt, aki a baloldalt támogatta az ő állítása szerint anyagilag. A két ellenségkép összeköttetésben állt és együttesen jelentettek veszélyt.

„A baloldal itthon, a nemzetközi baloldal köröskörül, a brüsszeli bürokraták, a Soros-birodalom minden pénze és szervezete, a nemzetközi, fősodratú média és a végén még az ukrán elnök is. Ennyi ellenfelünk egyszerre még sosem volt. De hiába a rengeteg pénz, és hiába a túlerő, ha összefogunk, nem lehet bennünket megállítani.”⁷⁰

⁶⁸ Európai Unió Tanácsa: Reagálás a migrációs és menekültügyi válság- és vis maior helyzetekre, Elérhető az alábbi linken: <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/eu-migration-policy/eu-migration-asylum-reform-pact/migration-crisis/>, (Megtekintve: 2024. 11. 15.)

⁶⁹ Orbán Viktor győzelmi beszéde, 2022. április 3. Elérhető az alábbi linken: <https://2015-2022.miniszterelnok.hu/orban-viktor-beszede-a-fidesz-kdnp-valasztasi-gyozelmet-kovetoen-2/>. (Megtekintve: 2024. 12. 26.)

⁷⁰ Orbán Viktor győzelmi beszéde, 2022. április 3. Elérhető az alábbi linken: <https://2015-2022.miniszterelnok.hu/orban-viktor-beszede-a-fidesz-kdnp-valasztasi-gyozelmet-kovetoen-2/>. (Megtekintve: 2024. 12. 26.)

Ebben a szövegrészletben számos ellenségképet említett a miniszterelnök, ezeket szintén összekapcsolta és bemutatta, hogy ezeket a veszélyforrásokat kellett legyőzniük.

„És valóban itt, Magyarországon is ma a biztonság a legfontosabb kérdés. Az a legfontosabb, hogy amit eddig elértünk, azt megvédjük. Megvédjük a határainkat a migránsbetörésektől. Naponta százával fogjuk el az illegális határátlépőket, láthatjátok a tömegjeleneteket a lengyel határon, miközben a tenger felől egyre-másra kötnek ki az Afrikából érkezőket szállító, Soros-féle NGO-k hajói. Európa és benne Magyarország ostrom alatt áll, védekeznünk kell.”⁷¹

A következő részletben a migráció és Soros Györggyel kapcsolatos fenyegetést mutat be a miniszterelnök. A veszélyre felhívta a figyelmet és védekezésre buzdított. Szimbiózist is kifejezett az ellenségképek között.

„Az sem tesz jót a lelkesedésünknek, hogy a közösség, amelyhez tartozunk, az Európai Unió válságról válságra bukdácsol, árnyéka, szivárványszínű árnyéka egykori önmagának, és ha így megy tovább, elfogy, mint a holdvilág. Nem elég Brüsszellel szemben védekezni, bár ez is hatalmas feladat, Brüsszelt meg is kell reformálni, sőt még a reform is kevés lesz, teljesen meg kell újítani, még mielőtt darabokra hullik.”⁷²

A kormányfő érzékeltette, hogy az Európai Unió nem elég, hogy a szivárványos árnyéka önmagának, hanem hogy a politikája és válságkezelése nem megfelelő. Ezért kihirdette, hogy ellent kellett neki állni, védekezni kellett, hogy a stabilitást megteremtsék majd. A válságforrás a brüsszeli politika volt.

Konklúzió

Vizsgálódásaink során megfigyelhettük, hogy az LMBTQ-csoport az utóbbi pár évben kedvelt narratíva a kormány kommunikációjában, az ellenségképzés minden pontján átesett, a többi ellenséges motívummal elkeveredve. A brüsszeli politika, a migránsok jelentette fenyegetés, Soros György, baloldali hatalomra kerülés fenyegetése, Gyurcsány Ferenc és a pedofília veszélyeivel együtt használt ellenségképévé vált. Orbán Viktor nevezhető az LMBTQ ellenségkép fő narrátorának. Az értelmezése több ügy kapcsán felmerült, ezekre a beszédeiben fentebb láthattunk példákat. Azt is meglehet állapítani, hogy az üzenete a tárgykört tekintve kidolgozott, a szónoklataiban és egyéb megszólalásaiban visszatérő elem. Az utóbbi években a jelentősebb események okán fenntartotta a témát.

⁷¹ Orbán Viktor beszéde a Fidesz – Magyar Polgári Szövetség XXIX. Kongresszusán. Megtekinthető az alábbi linken: <https://2015-2022.miniszterelnok.hu/orban-viktor-beszede-a-fidesz-magyar-polgari-szovetseg-xxix-kongresszusan/>. (Megtekintve: 2024. 12. 26.)

⁷² Orbán Viktor beszéde a Fidesz – Magyar Polgári Szövetség XXIX. Kongresszusán. Megtekinthető az alábbi linken: <https://2015-2022.miniszterelnok.hu/orban-viktor-beszede-a-fidesz-magyar-polgari-szovetseg-xxix-kongresszusan/>. (Megtekintve: 2024. 12. 26.)

A politikai vezető, az Orbán Viktor narratívája jól meghatározta a közösségének identitását. Mit és miért képviselnek és kikkel szemben, kik a barátok és kik az ellenségek. A konzervatív értékek és tradicionális családmodellek ezek az értékek, a hagyományos kapcsolati modell, születési nem őrzése és a klasszikus nevelési technikák.

Az LMBTQ-közösséggel kapcsolatos ellenségkép aktuális és potenciális is volt a narratíva alkotásához. Az ellenségképző diskurzus folyamán az LMBTQ-hoz társított értékek és tulajdonságok és a velük szembeállított és képviselt ideológia jól tükrözi a narratíva alkotójának önmeghatározását. Orbán Viktor családmmodellje, hogy az anyából, apából és gyerek/gyerekekből áll, genderhez kapcsolódó konzervatív álláspontja, ami a nő és férfi klasszikus meghatározása volt. Az ellenségkép transzformálásának minden lépése és előnye kikristályosodott a tanulmányom végére, amely jól bemutatja ennek a technikának a mélységeit, jelentőségét. A társadalomra tett hatása, az LMBTQ közösség megítélésében mérhető és kulcsszerepet játszik a vezető narratívája, amelynek hatásai egy tanulmány alapjaiként szolgálhatnak. Az ellenségkép megalkotását és annak alkalmazását igyekeztem bemutatni objektíven, morális ítélet nélkül. A politikai dimenziókban gyakran találkozhatunk megkérdőjelezhető narratívákkal, politikai programokkal és törvényekkel, de a tudományos megközelítéssel felderíthetők az ok-okozati tényezők és ezáltal jobban el tudunk igazodni a politika szövevényes hálói között.

A körforgás, a válságértelmezés és teremtés, a biztonságérzet megrendítése, az ellenség hibáztatása, a biztonságérzet visszaállítása, a támogatottság növekedése és az abból learatott szavazat és a legitimáció jól értelmezhető az LMBTQ kontextusában. A pozicionálást, tehát az üldöző, megmentő és áldozat szerepeket nagyon behatárolhatóan kiosztotta narratívájában. Ezekkel a lépésekkel az ellenségkép teremtés minden elemét alkalmazta a politikai küzdőtérben.

Konklúzióként megállapítható az is, hogy az ellenségképző értelmezés több ügy kapcsán is felmerült és több kormányparti politikus is felhasználta azt. Az írásomban csak néhányan kerültek elő, a munkám szempontjából lényeges információval szolgáltak, ami az volt, hogy hogyan jelenik meg a fő narratíva más tisztviselő elbeszéléseiben. A kitekintés arra szolgált, hogy az üzenetük és ellenségképző diskurzusuk hasonló. A vezető narrátor, Orbán Viktor értelmezésétől nem eltérő. A kitekintésem során Kövér László Házelnök, Szijjártó Péter Külgazdasági és Külképviseleti Miniszter, Varga Judit volt Igazságügy Miniszter és Lázár János Közlekedésügyi Miniszter narratíváit elemeztem. A kiválasztásuk példaként szolgáltak arra, hogy hogyan használták fel az ellenségképző diskurzust az LMBTQ vonatkozásában.

A dolgozatomban szerepet kapott több ellenségkép, ahol megállapíthattam az összekötéseket és azt, ahogyan ezek egy nagy ellenségghalmazként vannak definiálva. Egy következő lehetséges elemzést lehetne elvégezni annak kapcsán, hogy más ellenségképző narratívákat megfigyelek, ahol az összekapcsolások és az erősítés-gyengítés jelenségei megfigyelhetők az LMBTQ kapcsán. Dolgozatomban ezek jelen vannak, de a tárgykört tekintve ebben a munkában nem fejtettem ki, csak példaként említem őket.

Összegezve elmondhatjuk, hogy a beszélő pontosan és célirányosan alkalmazta az ellenségkép megalkotásának minden elemét, az ellenségek értelmezhetők a vizsgálat tárgyának kontextusaiban. A közösségének identitásteremtésének és a politikai előnyszerzésnek megfelelően alkalmazta Orbán Viktor az ellenségképző diskurzus technikáit.

Felhasznált források:

Szakirodalom:

Balogh László Levente (2020/2 (64. évfolyam)): Egy hiányzó fejezet nyomában, elérhető a Magyar Filozófiai Szemle: A Magyar Tudományos Akadémia Filozófiai Bizottságának folyóirata linkjén: http://real-j.mtak.hu/15199/2/MFSZ_2020_2.pdf (megtekintve: 2023. 05. 10.)

Bibó Jogi és Politikatudományi Szemle 2021. évi 2. szám Tematikus különszám: Burai Krisztina: Ellenség-e a hajléktalan? Politikai ellenségképzés a hajléktalanokkal szemben. ELTE Bibó István Szakkollégium. 15.p.

Dombos Tamás (2019): LMBT + témák magyarországi megítélése, Magyar LMBT Szövetség, Elérhető:
http://lmbtszovetseg.hu/sites/default/files/mezo/file/lmbtszov_kutatas2019szept_hu.pdf,
(Megtekintve: 2023. 04. 16.)

Dahrendorf, Ralf (1994): A modern társadalmi konfliktus. Gondolat Kiadó, Budapest. pp 21-23.

Horuczi László (1993): Ellenségkép. Az ellenségfogalom történeti alakulása vallásban, morálban, politikában, Szeged: szerzői kiadás.

Horváth Szilvia - Gyulai Attila (szerk.) (2019): Dialógus, vita, diskurzus. Budapest: MTA TK PTI – L'Harmattan Kiadó. 159-162. pp.

Körösényi András – Illés Gábor – Metz Rudolf (2017): Kontingencia és politikai cselekvés. A politikai vezetők szerepe válsághelyzetekben. In. Körösényi András (szerk.): Viharban kormányozni. Politikai vezetők válsághelyzetekben. Budapest: MTA TK PTI. 14. p.

Löffler Tibor: Negatív politikai attitűdök. In: Az első 25 év: a szegedi Politológia Tanszék jubileumi tanulmánykötete. Szeged, 2018. 111-122. oldalak.

Molnár Ivett (2020): Válságértelmezés és ellenségképzés a politikai vezetői narratívában. Elérhető a Politikatudomány Online hivatalos oldalán: [Molnár Ivett Politikatudomány online 2020.pdf](https://www.poltudszemle.hu/szamok/2020_4szam/2020_4_molnar_ivett.pdf) (megtekintve: 2023. 05. 02.)

Pál Gábor (2019): Politikai konfliktusok. In. Pál Gábor (szerk.): Politológia. A politika világa a politikatudomány szemével. Budapest: Dialóg Campus. 291-292.pp.

Reinhardt Kosseleck (1979): Az aszimmetrikus ellemfogalmak történeti-politikai szemantikája. Budapest: jószöveg műhely Kiadó, 1997, 5-6.pp.

Róna Dániel (2008): A törésvonal fogalma a politikatudományban Magyarország. elérhető a Politikatudományi Szemle hivatalos oldalán: http://www.poltudszemle.hu/szamok/2008_4szam/2008_4_rona.pdf (Megtekintve: 2023. 05. 10.)

Szabó Márton (2007): Ellenfél és ellenség a politikában. Politikatudományi Szemle XVI/1. 9–20. pp. MTA Politikai Tudományok Intézete, elérhető a Politikatudományi Szemle hivatalos oldalán: http://www.poltudszemle.hu/szamok/2007_1szam/2007_1_szabom.pdf.

Szabó Márton (2007): Ellenfél és ellenség a politikában. Politikatudományi Szemle XVI/1. 9–20. pp. MTA Politikai Tudományok Intézete, elérhető a Politikatudományi Szemle hivatalos oldalán: http://www.poltudszemle.hu/szamok/2007_1szam/2007_1_szabom.pdf.

Szabó Palócz Orsolya (2021): Politikai ellenségképzés a covid-19 járvány tükrében, elérhető a Pólusok folyóirata hivatalos oldalán: [file:///C:/Users/ /5039%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/ /5039%20(1).pdf), (Megtekintve: 2023. 04. 16.)

Zentai Violetta (szerk.): Politikai Antropológia. Budapest: Osiris Kiadó, Láthatatlan Kollégium. 9-50 pp.; 83-98. pp.

Felhasznált jogforrások:

Az Országgyűlés Törvényalkotási bizottsága: Javaslat módosítási szándék megfogalmazásához a Törvényalkotási bizottság számára a pedofil bűnelkövetőkkel szembeni szigorúbb fellépésről, valamint a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló T/16365. számú törvényjavaslathoz, 2021. évi LXXIX. törvény hatályos. megtekinthető a parlament hivatalos oldalán: https://www.parlament.hu/documents/129291/40734520/T16365_1.pdf. (Megtekintés: 2023. 05. 26.)

Magyarközlöny (2021. évi 65. szám): A Kormány 1186/2021. (IV. 21.) Korm. határozata stratégiai együttműködési megállapodás megkötéséről a Fudan Egyetemmel. (Megtekintve: 2023. 05. 26.)

Magyarország Kormánya, Magyarország Alaptörvényének kilencedik módosítása, 2020 novembere. <https://www.parlament.hu/irom41/13647/13647.pdf>. (Megtekintés: 2023. 05. 26.)

2021. évi LXXIX. törvény a pedofil bűnelkövetőkkel szembeni szigorúbb fellépésről, valamint a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról, Elérhető az alábbi linken: <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A2100079.TV>, (Megtekintve: 2024. 05. 06.)

Felhasznált beszédek, cikkek, nyilatkozatok:

Varga Judit: Hiába ütnek, rúgnak, harapnak minket, ősszel új gyermekvédelmi intézkedések jönnek, Telex 2023 április 7., Elérhető az alábbi linken: <https://telex.hu/belfold/2023/04/07/varga-judit-lmbtq-per-europai-unio-zsarolas-uj-torveny>, (Megtekintve: 2024. 05. 07.)

Lázár a bicskei gyerekotthon pedofil exigazgatójáról: Úgy nevezték ki 2010 előtt, hogy pontosan tudták, homoszexuális, Telex 2024 február 29., Elérhető az alábbi linken: <https://telex.hu/belfold/2024/02/29/lazar-janos-bicskei-gyermekotthon-pedofilia-vasarhelyi-janos-homoszexualitas>, (Megtekintve: 2024. 05. 07.)

Van, ahol még halálbüntetés jár a homoszexualitásért (2011), Európai Parlament elektronikus oldalán elérhető az alábbi linken: <https://www.europarl.europa.eu/topics/hu/article/20110624STO22597/van-ahol-meg-halalbuntetes-jar-a-homoszexualitaser>, (Megtekintve: 2024. 04. 16.)

Orbán Viktor beszéde a kampány-nagygyűlésen, 2022. április 1., Elérhető az alábbi linken: <https://2015-2022.miniszterelnok.hu/orban-viktor-beszede-a-kampany-nagygyulesen/>, (Megtekintve: 2024. 05. 07.)

Orbán Viktor előadása a XXXI. Bálványosi Nyári Szabadegyetem és Diáktáborban, 2022. július 23. Tusnádfürdő. Elérhető az alábbi linken: <https://2015-2022.miniszterelnok.hu/orban-viktor-eloadasa-a-xxxi-balvanyosi-nyari-szabadegyetem-es-diaktaborban/> (Megtekintve: 2024. 04. 15.)

Orbán Viktor miniszterelnök pénteken a Kossuth rádió Jó reggelt, Magyarország! című műsorában. 2024. január 19. Elérhető az alábbi linken: <https://kormany.hu/hirek/nincs-az-a-penz-amiert-migransokat-engednenk-be-es-az-lmbtq-aktivistak-kezere-adnank-a-gyermekeinket>, (Megtekintve: 2024. 04. 16.)

¹ Magyar Nemzet cikke: Az uniós pénzek visszatartása törvénytelen, 2024. 01. 22., Elérhető az alábbi linken: <https://magyarnemzet.hu/belfold/2024/01/az-unios-penzek-visszatartasa-torvenytelen> (Megtekintve: 2024. 04. 16.)

Orbán Viktor Ünnepi beszéde az 1848/49-es forradalom és szabadságharc 176. évfordulóján 2024, Elérhető az alábbi linken: <https://miniszterelnok.hu/orban-viktor-unnepi-beszede-az-1848-49-es-forradalom-es-szabadsagharc-176-evfordulojan/>, (Megtekintve: 2024. 05. 06.)

Orbán Viktor Évértékelő Beszéde 2022. február 12. Budapest, Elérhető az alábbi linken: <https://kormany.hu/beszedek-interjuk/miniszterelnok/orban-viktor-evertekelo-beszede-20220212>, (Megtekintve: 2024. 05. 06.)

Orbán Viktor: A békére csak az szavaz, aki a Fideszre szavaz, Budapest, 2024. május 3., péntek (MTI), Kossuth rádió Jó reggelt, Magyarország! Elérhető az alábbi linken: <https://miniszterelnok.hu/a-bekere-csak-az-szavaz-aki-a-fideszre-szavaz/>, (Megtekintve: 2024. 05. 06.)

Orbán Viktor 2020. év végi beszéde. XXVIII. Fidesz kongresszusa. <https://2015-2022.miniszterelnok.hu/orban-viktor-beszede-a-fidesz-magyar-polgari-szovetseg-xxviii-kongresszusan/>. (Megtekintve: 2023. 05. 26.)

Orbán Viktor 2022. március 15-én elhangzott beszéde. Elérhető az alábbi linken: <https://2015-2022.miniszterelnok.hu/orban-viktor-unnepi-beszede-az-1848-49-evi-forradalom-es-szabadsagharc-174-evfordulojan/>. (Megtekintve: 2023. 05. 26.)

Orbán Viktor beszéde a Fidesz – Magyar Polgári Szövetség XXIX. Kongresszusán. Megtekinthető az alábbi linken: <https://2015-2022.miniszterelnok.hu/orban-viktor-beszede-a-fidesz-magyar-polgari-szovetseg-xxix-kongresszusan/>. (Megtekintve: 2023. 05. 26.)

Orbán Viktor beszéde a Fidesz – Magyar Polgári Szövetség XXIX. Kongresszusán. Megtekinthető az alábbi linken: <https://2015-2022.miniszterelnok.hu/orban-viktor-beszede-a-fidesz-magyar-polgari-szovetseg-xxix-kongresszusan/>. (Megtekintve: 2023. 05. 26.)

Orbán Viktor Évértékelő beszéde: 2023. február 18. Budapest. Elérhető az alábbi linken: <https://kormany.hu/beszedek-interjuk/miniszterelnok/orban-viktor-evertekelo-beszede-2023-02-18>. (Megtekintve: 2023. 05. 26.)

Orbán Viktor győzelmi beszéde, 2022. április 3. Elérhető az alábbi linken: <https://2015-2022.miniszterelnok.hu/orban-viktor-beszede-a-fidesz-kdnp-valasztasi-gyozelmet-kovetoen-2/>. (Megtekintve: 2023. 05. 26.)

Orbán Viktor írása a Magyar Nemzet 2020. szeptember 21-i számában: „Együtt újra sikerülni fog”. Elérhető: <https://magyarnemzet.hu/belfold/2020/09/egyutt-ujra-sikerulni-fog>. (Megtekintve: 2023. 05. 26.)

Országos népszavazás 2022. április 3. Elérhető az alábbi linken: <https://vtr.valasztas.hu/nepszavazas2022>. (Megtekintve: 2023. 05. 26.)